

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ - KOMBINOVANÉ

2013–2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Pincová

**Pedagogická, sociální a psychologická diagnostika
odsouzených ve výkonu trestu a plnění navazujícího
programu zacházení odsouzenými**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hana Drholcová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Petra Pincová

**Pedagogical, Social and Psychological Diagnostics in
Prisons and Performance of Follow-up Treatment Program
by the Prisoners**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Hana Drholcová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne .....

Petra Pincová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Haně Drholcové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Anotace

Tato práce s názvem Pedagogická, sociální a psychologická diagnostika odsouzených ve výkonu trestu a plnění navazujícího programu zacházení odsouzenými, byla autorkou zpracována jako diplomová práce v rámci absolvování magisterského navazujícího studia oboru „Speciální pedagogika – učitelství“ realizovaného Univerzitou Jana Amose Komenského s.r.o. v Praze, v období od roku 2013 - 2015.

Autorka se v práci zaměřila na výkon trestu odnětí svobody a s ním související zacházení s odsouzenými, které má vést k nápravě a co nejlepší reintegraci těchto osob do společnosti. Oblast zacházení prošla za posledních dvacet let důležitou proměnou výzkumu i praxe. Práce se tak snaží shrnout aktuální poznatky z této oblasti i aktuální šetření pro potřeby použitelné v praxi.

Klíčová slova

Diagnostika, odsouzený, prizonizace, program zacházení, Sarpo – (Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených), věznice, výkon trestu odnětí svobody

Annotation

This thesis titled Pedagogical, Social and Psychological Diagnostics in Prisons and Performance of Follow-up Treatment Program by the Prisoners, was elaborated by the author within the completion of the master's degree in "Special Pedagogy - Teaching" implemented by the University of Jan Amos Komensky s.r.o. Prague, in the period from 2013 - the 2015.

The author of the work focused on imprisonment and related treatment of convicts, which has lead to correct and best reintegrate these people into society. The area of treatment has undergone, for the past twenty years, a major transformation in research and practice. Therefore, the work aims to summarize the current knowledge in this field and the current investigation needs to be used in practice.

Keywords

Diagnostics, convicted, Imprisonment, institutionalization, Prisons, program of treatment, SARPO - (Summarized Analysis of Risks and Needs of Prisoners),

ÚVOD	9
1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	10
1.1 Organizační složky Vězeňské služby ČR.....	10
1.2 Úkoly a struktura Vězeňské služby ČR.....	11
1.3 Typy vězeňských zařízení	12
2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	13
2.1 Účel výkonu trestu odnětí svobody	14
2.2 Vnitřní a vnější diferenciacce.....	15
2.2.1. Vnější diferenciacce.....	15
2.2.2. Vnitřní diferenciacce.....	16
2.3 Kázeňské odměny a tresty.....	18
2.4 Prizonizace	22
3 PROGRAM ZACHÁZENÍ.....	25
3.1 Komplexní zpráva.....	25
3.2 Tvorba programu zacházení	27
3.3 Personál realizující program zacházení	29
3.4 Aktualizace a hodnocení programu zacházení.....	33
3.5 Obsah programů zacházení.....	34
3.5.1 Pracovní aktivity	34
3.5.2 Vzdělávací aktivity.....	39

3.5.3	Speciálně výchovné aktivity	42
3.5.4	Zájmové aktivity	44
3.5.5	Oblast utváření vnějších vztahů	45
3.6	SARPO (Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených)	50
4	EMPIRICKÝ VÝZKUM	55
4.1	Cíl výzkumu	55
4.2	Hypotézy	55
4.3	Metodologie výzkumu	56
4.4	Popis místa výzkumu	56
4.5	Časový harmonogram	57
4.6	Charakteristiku zkoumaného souboru	58
4.7	Výsledky a rozbor výzkumu	59
4.8	Vyhodnocení Hypotéz	80
	ZÁVĚR	82
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
	POUŽITÉ ZKRATKY	86
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	87
	SEZNAM PŘÍLOH	90

ÚVOD

Při zpracování této diplomové práce jsem čerpala nejen z odborné literatury, ale využila jsem i vlastních zkušeností ze svého působení na oddělení výkonu trestu Stráž pod Ralskem, kde jsem pracovala jako vychovatelka. V každé společnosti existují určité mravní, společenské nebo právní normy a jejich porušení bývá zpravidla sankcionováno. V České republice je nejpřísnější trest odnětí svobody, který se vykonává v určitých typech věznic na základě pravomocného rozhodnutí soudu. Účelem trestu odnětí svobody není jen funkce represivní, preventivní a ochranná, ale také výchovná. Ta je velmi důležitou složkou, která by měla uvězněným osobám pomoci v jejich integraci zpět do společnosti. Tato práce poskytne co nejvíce informací o samotném výkonu trestu odnětí svobody v českých věznicích, ale také o odborných zaměstnancích Vězeňské služby ČR, kteří se podílejí na sociální, pedagogické a psychologické diagnostice odsouzených a následné tvorbě programu zacházení.

Tzv. „zacházení s vězni“, se začalo v českém vězeňství používat až po roce 1989 a od té doby prošlo velkými změnami. Zacházení připomíná speciální „druh léčení“, které zahrnuje několik oblastí, které jsou vybírány na základě individuálních potřeb vězněné osoby. Cílem této práce je tak seznámit čtenáře s programy zacházení, které jsou hlavním nástrojem, jak působit na odsouzené ve snaze jejich nápravy neboli resocializace. Práce odpovídá na otázky, co programy zacházení jsou a jakou funkci mají. V praktické části se budu snažit zjistit pomocí dotazníkového šetření názory, postoje, přínosy a motivační důvody plnění programu zacházení odsouzenými a porovnat s názory erudovaných odborných zaměstnanců, kteří je tvoří, realizují a hodnotí. V závěru práce dojde k porovnání výsledků z dotazníkového šetření s mými hypotézami.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Vězeňská služba České republiky byla zřízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky ze dne 17. listopadu 1992 s účinností od 1. 1. 1993. S jejím vznikem došlo ke zrušení dosavadního Sboru nápravné výchovy. Má postavení ozbrojeného bezpečnostního sboru a spadá pod působnost rezortu ministerstva spravedlnosti ČR. V současné době vězeňská služba spravuje 25 věznic určených pro výkon trestu odnětí svobody, 10 vazebních věznic a 2 ústavy zabezpečovací detence. Vězeňská služba je řízená prostřednictvím generálního ředitelství v čele s Generálním ředitelem. Generální ředitel je jmenován, ale i odvoláván Ministrem spravedlnosti, kterému se za veškerou činnost Vězeňské služby přímo zodpovídá. Generální ředitelství plní funkci ústředního orgánu státní správy pro vězeňství a koordinuje, metodicky řídí a kontroluje činnost všech jejích organizačních složek.

1.1 ORGANIZAČNÍ SLOŽKY VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR

Organizačními jednotkami vězeňské služby jsou nejen samotné generální ředitelství, ale také vazební věznice, věznice pro výkon trestu odnětí svobody, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Střední odborné učiliště a Akademie vězeňské služby. V čele těchto organizačních složek stojí ředitelé, které kromě generálního ředitele ustanovuje a odvolává sám generální ředitel VS ČR.¹

---

¹ Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky) §1. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/555_1992_Sb.pdf

1.2 ÚKOLY A STRUKTURA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR

Hlavními úkoly Vězeňské služby je nejen zajišťování výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence v rozsahu stanoveném zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ale také zajišťovat ochranu a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR. Zajišťuje také eskortování odsouzených k orgánům činným v trestním řízení, k soudům, k vyšetřovacím úkonům, k vyhoštění, k umístění a přemístění, na pracoviště a do zdravotnických zařízení.

Dalšími velmi důležitými úkoly je pak zajišťování práce pro odsouzené, za pomoci programů zacházení na odsouzené působit tak, aby po jejich propuštění vedli řádný život, zajišťování vzdělávání nejen odsouzených, ale také svých zaměstnanců, zajištění zdravotní a rehabilitační péče svým zaměstnancům a také prošetřování stížností odsouzených a spolupracovat s Policií a GIPS při odhalování trestné činnosti jak vězňených osob, tak i vlastních zaměstnanců. Provádí také výzkum v oboru penologie a výsledné poznatky využívá při výkonu vazby a výkonu trestu, stejně jako vede evidenci osob umístěných ve výkonu vazby, výkonu trestu a zabezpečovací detence.²

Aby plnění těchto důležitých úkolů bylo co nejefektivnější, byly tyto úkoly rozděleny mezi jednotlivé složky vězeňské služby. Organizační členění Vězeňské služby ČR je dle zákona č. 555/1992 o Vězeňské službě ČR následující:

- Vězeňská stráž (zajišťuje strážní a eskortní službu)
- Justiční stráž (zajišťuje ochranu soudů a ministerstva spravedlnosti)

---

² Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky) §2. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/555_1992_Sb.pdf

- Správní služba (tato služba zajišťuje odbornou činnost v oblasti zacházení s vězni, zdravotnictví, a činnosti administrativního, ekonomického a technického charakteru, o kterou se starají civilní zaměstnanci, ale také příslušníci zařazení jako dozorcí na výkonu trestu odnětí svobody).
- Akademie VS ČR (zajišťuje vzdělávání a přípravu nových příslušníků a civilních odborných zaměstnanců VS, ale také celoživotní vzdělávání všech zaměstnanců VS)
- Pověřené orgány VS ČR (je zřízen ve všech organizačních složkách z důvodu prošetřování stížností a trestné činnosti odsouzených či zaměstnanců)

O Justiční a vězeňské strážci a Správní službě pak mluvíme jako o ozbrojených složkách VS, neboť jsou zde zařazení příslušníci.³

1.3 TYPY VĚZEŇSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Vězeňskými zařízeními jsou míněny vazební věznice a věznice, ústavy zabezpečovací detence a speciální vězeňská zařízení.

Věznice a vězeňská zařízení se dají rozčlenit do tří typů:

- První typ představují vazební věznice. Zde jsou umístěni obvinění, kterým soud uložil výkon vazby, to znamená před pravomocným odsouzením. Funguje zde presumpce nevinny
- Druhý typ představují věznice. Zde je vykonáván výkon trestu odnětí svobody po vynesení pravomocného rozhodnutí soudu. Jednotlivé věznice se rozdělují podle míry bezpečnostních opatření a liší se systémem ostrahy (střežení) vězňů a přísností stanoveného režimu a kázně pro vězně.

---

³ Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky) §3. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/555_1992_Sb.pdf

- Třetím typem vězeňských zařízení jsou speciální vězeňská zařízení, což jsou např. vězeňské nemocnice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, apod.

Vězeňská služba ČR je tedy důležitým represivním orgánem republiky, který zbavuje společnost problémových lidí a zabezpečuje jak separaci obviněných, tak i výkon trestu u odsouzených. Náročnost pracovní činnosti s vězni tkví především ve velké psychické zátěži.

2 VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

„Každá lidská společnost si vytváří systém způsobů reagování na situace, kdy jsou nedodržovány nebo porušovány její základní normy, hodnoty a je ohroženo její fungování či samotná její existence. Je tomu tak i v případě pachatelů trestných činů, kteří svými chováními ohrožují systém hodnot společnosti, normy společenského soužití, fungování společnosti“⁴

VTOS představuje jednu z nejzávažnějších zásahů do lidských práv a svobod občanů našeho státu. Proto bylo nezbytně nutné stanovit zákonnou formu, v čem tento zásah spočívá a jaké je právní postavení odsouzeného po dobu VTOS. Úprava výkonu trestu je tedy plně v souladu se základními zásadami a požadavky našeho právního řádu a v souladu s trestní politikou. Již v základním zákoně – Ústavě ČR se uvádí, že tresty lze ukládat pouze na základě zákona. Tedy i výkon trestu odnětí svobody je podřízen této zásadě a nachází se v zákoně č.169/1999 sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 sb., Řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, kterým se upravuje zákon o výkonu trestu. Zákon a vyhláška o VTOS jsou tak základními normami, které upravují VTOS v obecné i konkrétní rovině.

---

⁴ ČERNÍKOVÁ, V. a kolektiv. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity.* Příbram: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2008, s. 24. ISBN 978-80-7380-138-0.

Dále je tato problematika upravena interními předpisy, především ministra spravedlnosti, nařízením Generálního ředitele VS ČR a nařízeními ředitele věznice v podobě vnitřního řádu. Interní normy se zabývají již konkrétním úsekem života odsouzených. Přijetím výše uvedených norem se ČR zařadila mezi státy, které výkon trestu odnětí svobody komplexně upravují zákonem. Zákonná úprava rovněž umožnila, aby se široká veřejnost seznámila s VTOS a publikace zákona též posílila účinnější kontrolu společnosti nad realizací vězeňství a v neposlední řadě též širší spolupráci veřejnosti s věznicemi při uskutečňování nápravně výchovné činnosti.

2.1 ÚČEL VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

V základním ustanovené zákona je dána linie, jak má být VTOS prováděn a co jim má být dosaženo. Tato koncepce je stanovena již v § 1 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, kde je popsán „účel trestu odnětí svobody“. Účelem VTOS je zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a soustavně jej vychovávat k tomu, aby vedl řádný život občana, Ve VTOS se musí respektovat přirozená důstojnost lidské osobnosti, nesmí být použity kruté nebo lidskou důstojnost ponižující způsoby zacházení a trestání.

Zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti v podstatě znamená uvěznění odsouzeného. A to izolací pachatelů trestných činů, kdy jim takto odejme podmínky a prostředí pro další páčání a pokračování v trestné činnosti - tedy především dojde k omezení svobody pohybu. Jde tedy o represí státní, protože pouze stát může disponovat takovou mocí.⁵

---

⁵ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody) §1. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/169_1999_Sb.pdf

2.2 VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ DIFERENCIACE

Aby účel výkonu trestu odnětí svobody byl co nejlépe plněn, je v našem trestně právním systému pro zařazování odsouzených využívána tzv. vnější a vnitřní diference. Vnější diferenciací se rozumí určení typu věznice a rozhoduje o zařazení do jednotlivého typu soud. O vnitřní diferenciaci pak rozhoduje samotná vězeňská služba na základě chování odsouzených.

2.2.1. VNĚJŠÍ DIFERENCIACE

Této diferenciaci se jinak říká také typy věznic a je stanovena v trestním zákoníku č. 40 v §56 odstavci 1, dle kterého se rozlišují 4 základní typy. Těmi je dohled, dozor, ostraha a zvýšená ostraha a jsou označovány písmeny (A, B, C, D).

A – Dohled – jde o nejmírnější typ věznice a jsou sem umisťováni vězni, kteří byli odsouzeni pro nedbalostní trestný čin. Další podmínkou pro umístění do tohoto typu je to, že nebyli již v minulosti odsouzeni pro úmyslný trestný čin.

B – Dozor – do tohoto typu věznice jsou odsouzeni lidé, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody poprvé a to za úmyslný trestný čin s trestem do 3 let. Umisťují se sem zároveň odsouzení pro nedbalostní trestný čin, kteří však v minulosti již byli odsouzeni pro trestný čin úmyslný.

C – Ostraha – druhý nejtěžší typ věznice. Do ní se odsuzují převážně ti pachatelé, kteří nesplňují podmínky pro umístění do věznice s dozorem či zvýšenou ostrahou. Jde převážně o recidivisty nebo pachatelé závažné trestné činnosti se sazbou nad 3 roky.

D – výšená ostraha – jde o nejtěžší typ věznice. Do ní se umisťují především pachatelé, kteří v posledních 5 letech uprchli z vazby nebo výkonu trestu, byl jim stanoven trest nad 8 let odnětí svobody, ale také osoby s výjimečným trestem nebo trestem doživotním.⁶

---

⁶ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník (trestní zákoník) §56 ods. 2. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/40_2009_Sb.pdf

Každý odsouzený má právo požádat soud o přeřazení do mírnějšího typu věznice a to po vykonání určité části trestu a za předpokladu, že splňuje podmínky pro přeřazení. V případě, že se však odsouzení ve výkonu trestu nechovají dle stanovených právních norem, neustále je porušují a umístění v tom daném typu věznice nevede k jejich nápravě, má právo ředitel věznice požádat soud o přeřazení odsouzeného do vyššího typu věznice.

2.2.2. VNITŘNÍ DIFERENCIACE

Vnitřní diferenciaci si stanovila vězeňská služba a má sloužit především jako motivační program pro odsouzené. Rozlišujeme 3 základní skupiny prostupné vnitřní diferenciaci (PSVD) (I, II, III) a v té nejlepší mají odsouzení v porovnání s ostatními větší výhody.

I. prostupná skupina vnitřní diferenciaci – v ní jsou zařazeni odsouzení, kteří mají velice kladný přístup k výkonu trestu odnětí svobody. Plní program zacházení v plné míře a jsou za to pravidelně kázeňsky odměňováni. V této skupině mají odsouzení právo nákupu za 800Kč z účtu, kde mají peníze na nákupy, sledování televize do 24 hod., mají větší možnost na udělení volné vycházky nebo že je soud při splnění dalších podmínek podmíněčně propustí.

II. prostupná skupina vnitřní diferenciaci – do této skupiny jsou zařazováni všichni noví odsouzení po jejich nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Takový odsouzení plní pouze základní program zacházení, nemají ještě stanovený jasný cíl. Tito odsouzení mají právo nákupu za 600Kč a mohou sledovat televizi do 23 hod.

III. prostupná skupina vnitřní diferenciaci – v této skupině jsou zařazeni odsouzení, kteří hrubým způsobem porušili právní normy ve výkonu trestu (odchod z pracoviště, zneužití omamných a návykových látek, apod.), neplní stanovený program zacházení a jejich chování se dá označit za velmi problémový. Tito odsouzení mají právo sledovat televizi pouze do 22hod. a nákupy mají povoleny pouze do výše 400Kč.

Ve věznicích pak jsou ještě umístěni odsouzení, kteří se do těchto skupin vnitřní diference nezařazují. Těmito osobami jsou odsouzení zařazení do specializovaných oddělení, kde jsou odsouzeným stanovovány programy zacházení dle jejich potřeb, a tudíž by zařazení do jmenovaných tří skupin vnitřní diference postrádalo smysl. Tito odsouzení totiž vyžadují speciální zacházení od odborných zaměstnanců, kteří musejí pracovat v týmu a odsouzeným se věnovat mnohem intenzivněji.

V průběhu VTOS se odsouzení na základě provedeného hodnocení mohou přerazovat do vyšší, tj., I. nebo II. PSVD, vždy o jeden stupeň, a to zpravidla po uplynutí dvou hodnotících období. Podmínkou pro toto přerazení také je, že odsouzenému nebyl v hodnotícím období uložen kázeňský trest a případně dříve uložené kázeňské tresty byly zahlazeny. Odsouzený musí vzorně plnit své povinnosti, dosahovat kázeňských odměn za svou činnost a vyhovovat stanoveným kritériím pro příslušnou PSVD. Při přerazení z II. PSVD do I. PSVD se toto převedení provede zpravidla nejdříve po uplynutí dvou hodnotících období. Specificky se postupuje u odsouzených k výjimečnému trestu odnětí svobody, kdy se postup do vyšší PSVD umožní těmto odsouzeným až po uplynutí čtyř hodnotících období (pokud jsou zařazení ve věznici s ostrahou nebo ve věznici se zvýšenou ostrahou).

Odsouzený se také přerazuje do nižší PSVD. K přerazení o jeden stupeň se přistoupí po uplynutí hodnotícího období, pokud se prokáže, že odsouzený nesplňuje kritéria pro zařazení do stávající PSVD. Pokud byl odsouzený v hodnotícím období kázeňsky potrestán, přeřadí se rovněž do nižší PSVD. Došlo-li však k potrestání odsouzeného za takový závažný kázeňský přestupek celodenním umístěním do uzavřeného oddělení nebo samovazby, přeřadí se takový odsouzený vždy do III. PSVD. Do III. PSVD se také zařazují odsouzení, kteří ve VTOS jsou důvodně podezřeni ze spáchání TČ (ve VTOS) nebo odmítají plnit program zacházení a soustavně neplní své povinnosti.

O zařazení do PSVD a jeho přerazení do jiné skupiny rozhoduje ředitel věznice zpravidla na návrh odborných zaměstnanců. Vzhledem k tomu, že zařazení odsouzeného do I. PSVD, event. do II. PSVD, je spojeno s určitými výhodami, které jsou stanoveny vnitřním řádem věznice, je v zájmu každého odsouzeného, aby byl

přeřazen do vyšší PSVD a dosáhl tak na tyto výhody. Tito motivační činitelé jsou různí v různých věznicích, neboť jsou stanoveny ředitelem té dané věznice. Nejvyšším motivačním činitelem pro odsouzené zařazené v I. PSVD je podání návrhu ředitele na podmíněné propuštění (nebo připojení se k návrhu odsouzeného). Odsouzeným lze také udělit kázeňské odměny v podobě opuštění věznice až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo plněním programu zacházení nebo přerušit výkon trestu na několik dní.⁷

2.3 KÁZEŇSKÉ ODMĚNY A TRESTY

Jednou ze součástí potřebnou pro zařazování do určité PSVD jsou kázeňské odměny a tresty. Ty patří mezi významné metody, kterými je ovlivňováno chování a jednání odsouzených tak, aby bylo v souladu s platnými zákony a předpisy. Úkolem uloženého kázeňského trestu nebo odměny je přispívat k autoregulaci chování odsouzených a ke zvýšení sebekontroly jejich chování.

Správně využívaná kázeňská opatření by měla však preventivně působit i na ty odsouzené, kteří nebyli odměněni či potrestáni, a to jejich obavou z určitého druhu represe nebo jako motivace pro dosažení určitých výhod při udělení kázeňské odměny. Udělení kázeňského trestu nebo odměny by mělo být vychovatelem uděleno podle zásad pro jejich uložení a v souladu se Zákonem o výkonu trestu a Nařízením generálního ředitele č. 70/ 2003 s přihlédnutím k osobní znalosti odsouzeného, jeho dosavadním výsledkům, kázni a psychickému stavu.

---

⁷ MATOULEK, J. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. s. 106-107. ISBN 978-80-87212-89-9 (brož.)

Kázeňské tresty mají velmi důležitou výchovnou složkou ve VTOS a mají několik funkcí. Těmi jsou funkce informační (konstatuje nesprávnost chování), preventivní (vyvarovat se toho, co k trestu vedlo), vztahovou (vyjádření negativního vztahu – často domnělého) a motivační (zlepšit chování, prospěch).⁸

Kázeňskými tresty ve výkonu trestu máme dle zákona č. 169/1999 sb.:

- důtka,
- snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců,
- zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce,
- pokuta až do výše 5 000 Kč,
- propadnutí věci,
- umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,
- celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů,
- umístění do samovazby až na 20 dnů,
- odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.⁹

---

⁸ SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. 1. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 57. ISBN 978-80-7372-203-6

⁹ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody) §45. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/169_1999_Sb.pdf

Kázeňské odměny pak dle zákona č. 169/1999 sb. jsou:

- pochvala,
- mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin,
- povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět,
- zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců,
- věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč,
- rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce,
- povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení,
- přerušování výkonu trestu.¹⁰

Při udělování kázeňských trestů či odměn, musí personál s kázeňskou pravomocí dodržovat 5 zásad.

- Zásada individualizace – umožňuje zvolit vhodný druh kázeňské odměny nebo kázeňského trestu. To znamená postupovat tak, aby byly brány v úvahu individuální psychické a fyzické vlastnosti odsouzených, neboť každý jedinec má jinou motivaci, ne každému lze uložit tentýž trest nebo odměnu. Například: odměna, mimořádné povolení návštěvy, nemá smysl, je-li uložena odsouzenému, kterého ve věznici nikdo nenavštěvuje

---

¹⁰ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody) §46. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/169_1999_Sb.pdf

- Zásada přiměřenosti – vyžaduje, aby úměrnost trestu nebo odměny byla přiměřená jednání odsouzeného, za které má být odměněn nebo potrestán. Musí být také přihlédnuto k situaci a podmínkám, za níž došlo ke spáchání kázeňského přestupku nebo ke kladně hodnocenému činu, kterým odsouzený odvrátil škodu většího rozsahu udělit podstatně významnější druh kázeňské odměny než za trvalé překračování norem.
- Zásada stupňování – souvisí se zásadou přiměřenosti a respektuje postup od nejnižšího druhu udělené odměny k vyššímu druhu a to v závislosti na tom, zda jde o první či opakované jednání odsouzeného. Tato zásada by měla být uplatňována také při ukládání kázeňských trestů. Například: vzorný odsouzený, který po delší dobu plní všechny své povinnosti, dosahuje dobrých výsledků v zaměstnání a byl již několikrát kázeňsky odměněn, pro tohoto odsouzeného druh uložené odměny stále zvyšovat a neopakovat několikrát stejný druh odměny.
- Zásada důslednosti – vyžaduje včasnou a důslednou realizaci udělené kázeňské odměny, popřípadě kázeňského trestu. Například: umístění odsouzeného do samovazby po delší době jen proto, že musíme čekat, než se nám samovazba uvolní, není vhodné. Je proto vhodnější volit jiný druh kázeňského trestu, který splní svůj účel ihned, protože po delší době již ani odsouzený neví, za co mu byl kázeňský trest uložen.
- Zásada spravedlnosti – spočívá v objektivním zhodnocení jednání odsouzeného, za něž má být kázeňská odměna nebo kázeňský trest uložen. Například: při vysokém plnění výkonových norem v zaměstnání je třeba zjistit, zda odsouzený, který má být odměněn si neopatruje hotové výrobky krádeží jiným odsouzeným, nebo zda je nezískává pod hrozbou fyzického nátlaku nebo směnou za stravu a podobně.

Je nutné respektovat jednotu a uplatňování těchto zásad v praxi. Povyšováním některé zásady nad ostatní by se mohl snižovat dosažený efekt uložené odměny nebo trestu a to nejen z pedagogického hlediska.

K dosažení účelu VTOS se docílí dalším souhrnem působení zvláštních výchovných postupů. Jde o souhrn pravidel určujících postavení odsouzeného ve VTOS. Základem je nařízený způsob chování a činností odsouzených, který vyplývá z dočasné ztráty jejich osobní svobody, tzn. odsouzení, že jsou podrobena určitým omezením v intenzitě, která odpovídá účelu trestu.

2.4 PRIZONIZACE

Prizonizace je pojem, kterým označuje adaptaci na život ve vězeňském prostředí a lze ji rozdělit do dvou složek. První z nich je institucionalizace. Sochůrek institucionalizaci pokládá za výsledek adaptace na přísně a vysoce organizovaný život ve vězení.¹¹

Každý, především prvotrestaný člověk, který je odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, je po nástupu do vězení vystavován vlivům vězeňského prostředí, které pro něj není přirozené. Výsledkem bývá ztráta aktivity a začíná život „ze dne na den“. Až na výjimky této formě podlehnou všichni odsouzení.¹²

Chování a vystupování těchto odsouzených je plně v mezích zákona o výkonu trestu odnětí svobody, vyhlášky i vnitřního řádu věznice, a však za cenu toho, že se takový odsouzený přetvařuje a předstírá slušnost a poslušnost, která odporuje jeho obvyklým zvyklostem. Někteří toto nazývají jako „syndrom tzv. „dobrého vězně“, který se vyznačuje dobrým přizpůsobováním se, chováním se podle požadavků a očekávání vězeňského personálu a zejména ovládnutím všech legálních i nelegálních technik k zvládnutí života v ústavu“¹³

---

¹¹ SOCHŮREK J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 52. ISBN 978-80-7372-287-6

¹² ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha : Policejní akademie ČR, 2002, s. 65. ISBN 80-7251-104-1.

¹³ ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s.119. ISBN 978-80-7380-138-0.

Pro zaměstnance věznice je takový vězeň hodnocen, jako vzorný, bezproblémový a dává se ostatním za příklad.

Opakem takového chování je Ideologizace, ta je definována jako „*proces přizpůsobování se normám, hodnotám, názorům, a postojům, které se vytvářejí v neformálních skupinách odsouzených, přizpůsobením se vězeňské subkultuře, která má desocializační charakter.*“¹⁴

K této formě dochází v porovnání s instizucionalizací u relativně menšího počtu odsouzených. V ideologické prizonizaci dochází nejdříve u vězně k povrchnímu odmítání norem, hodnotám a názorům, které si vytvořili skupiny vězňů v neformálních skupinách, později však u nich může dojít k identifikaci a ztotožněním se s takovým chováním. Typickým a prvotním vnějším znakem často bývá přijímání vězeňského argotu, tetování, zejména na stále odkrytých částech těla (obličej, krk, zápěstí). Kopp toto považuje u většiny vězňů za vyjádření „solidární konformity“. To znamená, že se s tímto chováním vězni neztotožní, avšak prezentují je proto, aby nevybočili z řady. Mnozí vězni se pak chovají tak, jak by se za „normálních okolností“ tedy na svobodě nechovali (homosexualita, násilnosti na slabších, intriky, lhaní atd.) Existují i tací odsouzení, kteří se od této formy chování striktně distancují. Většinou se jedná o vězně odsouzené pro kvalifikované trestné činy.

Černíková tyto vězně označuje jako „silné jedince“, u kterých není neobvyklé, že proti šikaně, násilnostem a jiným negativním formám chování druhých razantně vystupují. Tito „silní jedinci“ většinou verbalizují své počínání následujícími slovy: „*já jsem sice taky spáchal trestný čin, ale tohle bych nikdy neudělal...*“ Svoji roli v ideologizaci hraje bezesporu i délka trestu a charakter konkrétní věznice.

---

¹⁴ KOPP, P. a kol. *Penitenciárna psychológia*. Bratislava: Akadémia PZ, 2004, s. 52. ISBN 80-8054-326-7.

Paradoxně „silní jedinci“ a prvovězňeni, kteří nejsou prizonizováni jsou leckdy řazeny do kategorie „problémových vězňů“ vězeňským personálem. „Často totiž bývají trestáni (kázeňské tresty) za to, že se odmítli podříditi desocializačním tlakům přísných pravidel a tradic „kvaziformálních skupin vězňů“, ve kterých je na vězněné vyvíjen psychický nebo fyzický nátlak, protože dělá problémy.“¹⁵

Dalším negativním jevem je „druhý život“ oficiálně se tento pojem nečlení do dělení prizonizace, ale je důležitý a mnoho autorů jej zmiňuje. Urbanová dle Koppa definuje „druhý život, jak souhrn asociálních a antisociálních aktivit, zvláštních druhů obraných reakcí, kdy jsou uplatňovány různé specifické hierarchie a negativní způsoby chování k vytváření neproniknutelných kvaziformálních skupin. Do „druhého života“ patří tzv. „kolchozy“.¹⁶ Jinými slovy jde o černý trh, jehož prostřednictvím vězňi získávají nebo směňují dovolené i zakázané věci. Kolchozy vnikají jako následek deprivace z absence určitého zboží, které je běžným životě zcela běžné. V drtivé většině se jedná o cigarety, potraviny, oblečení, ale také alkohol, drogy a určité léky. Významnou roli v „druhém životě“ patří organizování různých hazardních her, se kterými má mnoho odsouzených zkušenosti z civilního života. Převážně se praktikují za účelem získání různého druhu zboží, úsluhy, jídla.¹⁷

---

¹⁵ ČERNÍKOVÁ, V. et al. *Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 120. ISBN 978-80-7380-138-0.

¹⁶ URBANOVÁ, M. *Osobnost odsouzeného a formování skupin ve VTOS*. In Uplatňování skupinových metod vo výchově. Bratislava: MS SSR, 1983, s. 50. ISBN neuvedeno

¹⁷ SOCHŮREK J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 53. ISBN 978-80-7372-287-6

3 PROGRAM ZACHÁZENÍ

K výchově pachatelů trestné činnosti slouží i výchovná činnost s odsouzenými ve výkonu trestu ve věznicích, která je realizována prostřednictvím tzv. programů zacházení. Právní úpravu programu zacházení upravuje Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů č.169/1999 Sb., v §41 vyhlášky č. 345/1999 Sb. hlavy čtvrté. Další podrobnosti jsou dále stanoveny ve sbírkách pokynů ředitele výkonu trestu popř. vazby a na základě metodických listů ředitele odboru výkonu vazby a trestu, které vydává Generální ředitelství VS ČR.

Programy zacházení jsou vytvářeny s cílem působit na konkrétní rizikové faktory odsouzeného, aby se předcházelo možnosti recidivy. Tyto rizikové faktory jsou zjišťovány za pomoci pohovorů a utváření anamnéz odbornými zaměstnanci věznice, v době, kdy je odsouzený umístěn na nástupním oddělení, a jsou zohledněny v tzv. komplexní zprávě.¹⁸

3.1 KOMPLEXNÍ ZPRÁVA

Pro vytvoření komplexní zprávy je nezbytné poznat jednotlivé vlastnosti, rysy a bio- psycho-socio a duchovní stav odsouzeného v době nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Toto poznání je důležité pro stanovení optimálního přístupu a vytvoření takových podmínek, které budou splňovat výchovnou funkci po celou dobu odpykávání trestu.

Informace jsou zajišťovány a shromažďovány hned po nástupu do VTOS, kdy je odsouzený nejprve umístěn do nástupního oddělení, které je součástí každé věznice.

Účelem nástupního oddělení je příprava a adaptace odsouzeného na VTOS. Odsouzený je zde seznámen s podmínkami VTOS tj. zákony, řádem a pravidly věznice. Dále je také informován o svých právech a povinnostech. V době pobytu odsouzeného

---

¹⁸ Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu odnětí svobody) §41. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/V%C3%BDkon%20v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD/169_1999_Sb.pdf

na nástupním oddělení je odsouzenému zpracována komplexní zpráva odborným týmem a návrh programu zacházení. „*Účel a rozsah jednotlivých vyšetření je určován potřebou penitenciární praxe.*“¹⁹

Komplexní zpráva se vypracovává u každého odsouzeného, jehož výkon trestu odnětí svobody je delší než tři měsíce a skládá se z lékařských, psychologických, pedagogických a sociálních posudků. U odsouzených k VTOS, kdy jejich trest nepřevyšuje dobu vyšší než tři měsíce, se provádí posudek pouze lékařský. Lékařská zpráva obsahuje informace o zdravotním stavu vězněné osoby a jeho aktuálním zdravotním stavu v době nástupu do výkonu trestu, speciálních dietách a související rodinnou anamnézou. Dalšími důležitými informacemi jsou také např. zkušenosti s drogami a probíhající závislosti na návykových a psychotropních látkách či nutnosti doporučení pro zařazení do specializovaného oddělení.

- **Psychologický posudek** obsahuje anamnestická data, která převážně souvisí s trestnou činností odsouzeného. Psycholog na základě psychodiagnostických metod, což je soustava podnětů (úkolů, situací, otázek) zjistí rozumové schopnosti, emoční stabilitu, motivaci, hodnotovou orientaci, volní vlastnosti a sociálně psychologické dovednosti odsouzeného. Psycholog na základě získaných informací analyzuje postoje odsouzeného a zvolí psychosociální aktivity a terapeutické aktivity do programu zacházení, k dosažení adekvátního cíle v oblasti, na kterou je nutné působit.
- **Pedagogický posudek** zpracovává speciální pedagog. Který sestaví komplexní program zacházení (PZ) ze všech poznatků odborných zaměstnanců, kteří se podíleli na KZ. Sám dále využívá standardizovaný dotazník, doporučení ostatních odborných zaměstnanců, cílený rozhovor a prostudování spisu vězněné osoby. Ve svém pedagogickém posudku

---

¹⁹ ČEPELÁK, J. *Kriminogenní význam selhání socializačního procesu a problematika penitenciární resocializace.* In: Mikšík, D. (ed): *Aktuální problémy psychologie osobnosti*, Horizont, Praha, 1979a. ISBN neuváděno

vyhodnotí výsledky dosaženého vzdělání, pracovní návyky, motivaci k dalšímu vzdělávání a životním změnám, hierarchii hodnot, úroveň sociálních vztahů a v neposlední řadě reakci na uvěznění a míru jeho subjektivních pocitů, která je k dosažení pedagogických cílů velmi důležitá.

3.2 TVORBA PROGRAMU ZACHÁZENÍ

„Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení.“²⁰

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy, která se vytváří na nástupním oddělení. Při tvorbě programu zacházení je podle Jůzla a Olejníčka důležité dodržovat zásady individuálního přístupu, perspektivnosti, přiměřenosti, cílevědomosti, komplexnosti a zpětné vazby.²¹

Při tvorbě programu zacházení by měla být soustředěnost na osobnost odsouzeného se zaměřením se na jeho specifické problémy spojené s jeho chováním. Paukertová a Sochůrek za tyto problémy považují takové, které vyvrcholily v době spáchání trestného činu, nebo které jsou důsledkem zkušeností získaných během pobytu ve vězení.²²

---

²⁰ <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/programy-zachazeni-5752> [online] [cit. 26.2.2015]

²¹ JŮZL, M., OLEJNÍČEK, A. *Penologie a penitenciární pedagogika, úvod do studia předmětu.*, Brno: Institut mezioborových studií, 2004, s. 39. ISBN neuvedeno.

²² PAUKERTOVÁ, J., SOCHŮREK, J. *Penitenciární psychologie.* Stráž pod Ralskem: IVVS, 2002, s. 11. ISBN neuvedeno.

Hlavním cílem programu zacházení s odsouzenými pokládá Sochůrek vytvoření předpokladů pro úspěšnou reintegraci.

„Při tvorbě programu není důležitá kategorie odsouzených, ale jejich osobnost, zájmy, postoje a potřeby.“²³

Podle Hály musí shromážděný materiál obsahovat základní data o odsouzené osobě a informace o současném uloženém trestném činu, popřípadě dřívější trestná minulosti. Údaje o lékařských omezeních a zdravotních rizik, které jsou důležité ke vztahu k pracovním, vzdělávacím a dalším aktivitám a mohou mít důležitý význam při sestavování konkrétního programu zacházení. Nepostradatelná jsou fakta o sociální anamnéze odsouzeného a jeho psychologická charakteristika vypovídající o postoji ke svému spáchanému trestnému činu (případně i oběti) a uloženém trestu rovněž.

Program zacházení se vypracovává individuálně pro každého odsouzeného, který má soudem uložený trest odnětí svobody ve výměře přesahující tři měsíce. Program zacházení s odsouzenými se člení na pracovní, vzdělávací, zájmové, speciálně výchovné aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Po analýze všech zmíněných faktů a vhodném výběru aktivit se s PZ odsouzený seznámí, a pokud ho přijme a vlastnoručně podepíše, stává se pro něj závazným a je povinen ho plnit. Pokud si odsouzený z navržených aktivit nezvolí, zařadí se tak do minimálního programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem věznice. Základem tohoto programu jsou pracovní aktivity, které musí být vždy zohledněny zdravotním stavem odsouzeného.

Minimální program s odsouzenými může být aplikován také u odsouzených s krátkodobým trestem, kdy trest odnětí svobody nepřevyšuje šest měsíců. Podle programu zacházení i minimálního programu zacházení může být odsouzený zařazen do terapeutického programu. Pokud je odsouzený do tohoto programu zařazen a jeho délka je nejméně 21 výukových terapeutických hodin týdně, nevzniká odsouzenému povinnost za tuto dobu hradit náklady výkonu trestu.

---

²³ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *České vězeňství*. Praha: Vazební věznice Praha Pankrác, 2011, č. 2, s. 12. ISSN 1213-9297

3.3 PERSONÁL REALIZUJÍCÍ PROGRAM ZACHÁZENÍ

Ve věznicích a vazebních věznicích působí zaměstnanci ve služebním nebo zaměstnaneckém pracovním poměru. Každý uchazeč o pracovní místo ve VS ČR musí splňovat podmínky pro jeho přijetí. Pro každé pracovní místo jsou stanoveny konkrétní právními předpisy a kvalifikační předpoklady, popř. odborná způsobilost.

Přímý výkon služby na oddělení VTOS zabezpečují příslušníci vězeňské služby (dozorci) a dále občanskí zaměstnanci, které řadíme mezi odborné zaměstnance (zdravotní personál, psychologové, vychovatelé, speciální pedagogové, sociální pracovníci, pedagogové volného času/ lektor, terapeut- vychovatel).

Vystupování veškerého personálu věznice musí být na profesionální a speciální úrovni. Přesné povinnosti a oprávnění pracovníků Vězeňské služby obsahuje zákon o Vězeňské službě České republiky.

Odborné zaměstnance řadíme mezi osoby, které se přímo podílí na komplexní, výchovné, vzdělávací, diagnostické a preventivní činnosti zaměřené na celkovém rozvoji osobnosti odsouzeného. Odborní zaměstnanci často pomáhají utvářet klima celé věznice. Pracovníci, kteří jsou k tomu určeni, jsou nejen v denním styku s vězni, ale současně s nimi sdílí ve své pracovní době i prostředí za mřížemi. Při tom mají za povinnost spolupůsobit podle obsahu vykonávané činnosti (služby) na vězně tak, aby byla zajištěna jejich resocializace a aby se po výkonu vazby nebo trestu dokázali bezproblémově opět do společnosti zařadit. Dalo by se předpokládat, že pracovníci VS budou mít vytvořeny dostatečné podmínky jak k výkonu své nelehké služby, tak i podmínky k regeneraci svých psychických sil.

- PSYCHOLOG

Psycholog je odborným zaměstnancem věznice. Práce psychologa je velmi důležitá zejména pro psychologickou diagnostiku vězňů, která je provedena u každého odsouzeného. Na základě výsledků psychologického vyšetření, a posouzení diagnóz u odsouzeného, vydá psycholog doporučení do programu zacházení. Na základě těchto doporučení je odsouzenému tvořen konkrétní program zacházení, který dále vyhodnocuje a navrhuje změny a aktualizace jednotlivým odsouzeným podle jejich potřeb. U odsouzených s nařízenou ochrannou léčbou provádí diagnostiku těchto odsouzených a určuje vhodný druh psychoterapie, kterou sám často vede.

Další kompetencí psychologa je individuální či skupinové psychologické poradenství a psychoterapie. Poskytuje individuální setkání, konzultaci a péči odsouzeným, kteří ji potřebují např. z důvodu špatného psychického stavu, pokusech o sebevraždu, odmítání stravy, a to na základě jejich vlastní žádostí, tak i žádostí od ostatních zaměstnanců, kteří jsou s vězni v kontaktu. Při mimořádných situacích vzniklých ve věznici hledá řešení, jak tyto situace zvládnout, eliminovat nebo jim předcházet.

Psycholog slouží jako konzultant pro ostatní zaměstnance věznice. Je členem odborné komise, kde na základě získaných informací od ostatních odborných pracovníků, kteří jsou s odsouzenými v přímém kontaktu, vydá odborné stanovisko pro rozhodování o přerušení výkonu trestu, povolení volného pohybu mimo věznici popř. přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice. *„Psycholog má nezastupitelnou povinnost nejrozmanitějšími způsoby přispívat ke zlepšování psychohygienických podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.....“²⁴*

V rámci programu zacházení vede skupinový psychologický výcvik zaměřený na sebepoznání a změnu náhledu na společenské normy a životní hodnoty

---

²⁴HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 59. ISBN: 80-86708-30-6

- SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Patří do skupiny odborných zaměstnanců věznice. U speciálního pedagoga se vyžaduje odborná kvalifikace získaná vysokoškolským vzděláním magisterského studijního programu zaměřeného na speciální pedagogiku nebo pedagogiku obecně. Je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti pedagogických hledisek a to nejen se zaměřením na vězněné osoby, ale i zaměstnance věznice. Metodicky se podílí na vedení vychovatelů a pedagogů volného času, kdy je jim velmi nápomocen zejména při kázeňské pravomoci. *„Spolu s ostatními odbornými pracovníky odpovídá za úroveň odborného zacházení s jednotlivými odsouzenými v návaznosti na jejich komplexní zprávy.“*²⁵

- SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Opět patří k odborným zaměstnancům věznice. Jeho práce je velmi důležitá. Sociální práci ve věznici řadíme jako odbornou disciplínu, která uplatňuje speciální metody vycházející z poznatků mnoha společenských věd.

Odbornou kvalifikaci sociálních pracovníků upravuje zákon § 10 č. 108/2006 Sb. O sociálních službách a § 111 téhož zákona, který se týká dalšího vzdělávání sociálních pracovníků. U sociálních pracovníků ve vězeňství musíme zmínit i vnitřní předpisy – nařízení generálního ředitele VS ČR. V samotných paragrafech tohoto nařízení jsou definovány úkoly, které sociální pracovník ve vězeňství musí plnit. Úkoly a pracovní náplň je rozdílná u pracovníků vykonávající povolání ve VV, VTOS nebo detenci. Veškerá náplň a činnost sociálních pracovníků však musí být v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb. O sociálních službách.

Sociální pracovník je pro odsouzené odpykávající si svůj trest mnohdy jediným pojitkem s extramurálním světem. Což často zahrnuje pomoc při uplatňování oprávněných zájmů při obstarávání osobních záležitostí v kontaktu se společenským prostředím, které si odsouzený nemůže zařídit sám. Sociální pracovník vždy jedná

---

²⁵ SOCHŮREK J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání.* Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 25. ISBN 978-80-7372-287-6

v zájmu odsouzeného. Pomáhá při zajišťování platných dokladů totožnosti, zprostředkovává kontakt na Úřadu práce za účelem zajištění zaměstnání po propuštění z výkonu trestu, pomáhá při sepisování různých žádostí a koncepcí návrhů (přiznání důchodových dávek, dluhových záležitostí, návrhů na rozvod či určení otcovství). Spolupracuje s dalšími institucemi a pracovníky (probační a mediační služba, azylové domy, kurátory, obecní a městské úřady) tj. za pomoci všech sociálních služeb pomáhá vytvářet co nejlepší podmínky pro odsouzené a jejich přechod do občanského života. Všechny uvedené činnosti vyžadují od soc. pracovníků právní podvědomí a orientaci v různých právních odvětvích. Je proto poradcem ředitele věznice v oblasti sociálně právních aspektů. Zúčastňuje se poradních a odborných komisí a předkládá odborná stanoviska ve věcech přerazování odsouzených v rámci vnitřní diferenciaci, pracovnímu zařazení odsouzených, k jejich přemístování do jiné věznice, k přerušení výkonu trestu, k volnému pohybu mimo věznici, k dočasnému opuštění věznice nebo účasti odsouzených na akcích mimo věznici, kterých se sám přímo zúčastňuje. Spolu s psychologem patří do týmu odborníků, kteří při mimořádných situacích vzniklých ve věznici hledají řešení, jak tyto situace zvládnout, eliminovat nebo jim předcházet.

U vězněných osob vypracovává sociální posudek v rámci komplexní zprávy, kde navrhne socioterapeutický plán pro program zacházení, který také kontroluje a popřípadě navrhuje jeho aktualizaci.

Často sám vede zájmové nebo vzdělávací aktivity pro odsouzené.

- **VYCHOVATEL**

Vychovatel taktéž patří k odborným zaměstnancům věznice a je metodicky veden speciálním pedagogem.

Právě vychovatel je tím odborným zaměstnancem, který se podílí na realizaci programu zacházení a je zodpovědný za komplexní činnost zaměřenou na celkový optimální rozvoj osobnosti na socializaci, resocializaci a reedukaci. Pedagogicko-profesní a lidské kvality vychovatele velmi ovlivní úspěšnost procesu žádoucích změn chování a osobnosti vězněného člověka. Vychovatel je v každodenním a bezprostředním kontaktu s odsouzenými. Bývá to často jediná osoba, která řeší

s odsouzenými jejich problémy a požadavky, pomáhá jim překonávat potíže a náročné situace. Odsouzené zná osobně, zná vazby na rodiny a také sociální a skupinovou atmosféru v přidělené skupině. Díky svým poznatkům se snaží předcházet mimořádným situacím, které mohou ve věznici nastat. Mezi další náplň práce vychovatele patří kontrola odchozí korespondence, pomáhá při realizaci návštěv, dbá na kázeň, upravenost odsouzených a pořádek ubytovacích prostor.

Další náplní práce vychovatele je vytvoření co nejoptimálnějších podmínek potřebných pro odsouzené k tomu, aby mohli plnit svůj program zacházení. Sám vede alespoň dvě aktivity programu zacházení, přičemž vhodné změny v jejich chování podněcuje, upevňuje a motivuje.

Sleduje aktivitu, účast a celkový přístup odsouzených k jednotlivým aktivitám PZ a zpracovává průběžná hodnocení, která jsou odrazem naplňování účelu výkonu trestu odsouzeného. Další povinností vychovatele je účastnit se jednání odborných komisí projednávající záležitosti jemu svěřeného odsouzeného a veřejných zasedání soudu projednávající podmíněné propuštění. Přesný výčet povinností vychovatele vězeňské služby je obsažen v Nařízení generálního ředitele, č. 21/2010, § 10.

V souladu se Zákonem o výkonu trestu a Nařízením generálního ředitele č. 70/2003 vychovatel realizuje svěřenou kázeňskou pravomoc.

3.4 AKTUALIZACE A HODNOCENÍ PROGRAMU ZACHÁZENÍ

Programy zacházení jsou pravidelně a systematicky hodnoceny a aktualizovány. Konkrétní právní úprava je zakotvena ve Vyhlášce č. 345/1999 Sb., § 38. Hodnocení a aktualizace v programu zacházení provádí speciální pedagog, který je erudovaně zhodnotí a po dohodě s ostatními odbornými zaměstnanci provede hodnocení a aktualizace. Se závěrem hodnocení programu zacházení a provedenými aktualizacemi se musí odsouzený vždy seznámit. Veškeré tyto úkony musí být zaznamenány v osobní kartě odsouzeného na standardizovaných tiskopisech, které jsou v ČR formálně celostátně sjednocené nebo zaevidované v elektronické podobě prostřednictvím Vězeňského informačního systému ČR (VIS). Četnost hodnocení je závislá na typu věznice, v které je odsouzený umístěn. Zpravidla se vyhodnocuje jednou za měsíc

ve věznicích pro mladistvé. Ve věznicích s dohledem a dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou jednou za dva měsíce. Ve věznicích s ostrahou jednou za tři měsíce a ve věznicích se zvýšenou ostrahou jednou za šest měsíců.

Na základě úspěšnosti plnění programu zacházení je základním podkladem pro návrh věznice pro přeřazení odsouzeného do jiné skupiny vnitřní diferenciaci nebo jiného typu věznice. K hodnocení a plnění programu zacházení přihlíží soud v žádosti o podmíněné přerušování výkonu trestu.

3.5 OBSAH PROGRAMŮ ZACHÁZENÍ

3.5.1 PRACOVNÍ AKTIVITY

Za nejdůležitější prostředek zacházení s odsouzenými ve VTOS je považována práce. Ta je přiřazována k významným výchovným a etopedickým fenoménům, přispívajícím ke korekci vzorců v chování, které vedou k požadovaným změnám u delikventních jedinců. Díky pracovní činnosti může odsouzený získat pracovní dovednosti, které bude moci využít po odpykání svého trestu v řádném životě a tak snížit případné recidivní kriminální chování.²⁶

Práce je jednou ze základních potřeb člověka. Podílí se na uspokojování jeho životních potřeb, ovlivňuje jeho psychický i fyzický stav, sociální zázemí, vztah ke společnosti i lidem, společenské postavení ale i životní postoje, styl života. Např. Marie Vágnerová uvádí: „*Zaměstnání má pro člověka, žijícího ve středoevropské sociokulturní oblasti, značnou hodnotu. Profesionální role je důležitou součástí identity a faktorem ovlivňujícím sociální hodnocení daného jedince, s ohledem na ni jej posuzují i ostatní lidé.*“²⁷

Práce je tou nejzákladnější lidskou činností. Vykonávanou prací člověk pozměňuje nejen své nejbližší okolí (krajinu i společnost), ale hlavně i sebe sama, svou

---

²⁶ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 125. ISBN: 80-86708-30-6

²⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd., Praha : Portál, s.r.o., 2004, s. 732. ISBN 80-7178-802-3

psychiku, osobnost, která zase naopak působí na průběh pracovní činnosti. Práce je tak zcela určitě cílevědomé jednání, orientované na utváření materiálních a psychických hodnot. Pro porovnání jiní autoři definují práci takto: „*Práci charakterizujeme jako soubor činností, které jsou vykonávány určitým člověkem na určitém pracovišti, a to s jistou stálostí, trvalostí a pravidelností.*“²⁸

Práce má velmi podstatný vliv na formování a celkový vývoj lidské psychiky. Při vykonávané práci dochází k jak rozvoji charakterových i fyzických vlastností, ale i schopností, zálib, postojů a úsudků. Pracovní činnost jako taková požaduje dobré plnění pracovních povinností, jež mají působit na formování volných vlastností. Velký vliv mají též ty zkušenosti, které jsou kombinované se zdarem či nezdarem nebo fiaskem, které působí na sebehodnocení a motivaci. Při práci je nezbytné mít pevně vymezený řád. Je nevyhnutelné pečlivě navrhnout její rozvržení, přezkoumávat jí v jejím průběhu a hodnotit její výsledky. Vztah k práci není vrozenou genetickou záležitostí. Je získáván a formován v rámci výchovného a vzdělávacího působení práce. Počátek tohoto procesu je založen již výchovou v samotné rodině, tedy prostředí, kde jedinec tráví první kroky svého života, získává první pozitivní či negativní zkušenosti ve vztahu ke svým nejbližším i okolnímu světu. Zde hraje významnou úlohu sociální zázemí samotné rodiny, ekonomicko-sociální proměny prostředí, její morální a intelektuální vyspělost, vybudované společenské postavení či zařazení. Další pokračování formování osobnosti probíhá v předškolních a následně školních zařízeních všech typů. Zde, zejména v předškolních zařízeních a následně základních školách dochází k ovlivňování a utváření samotné osobnosti člověka. Je to prostor, kde můžeme, v souladu s požadavky a potřebami společnosti, v rámci edukačních procesů uplatnit vhodné výchovné a vzdělávací trendy. Tady je možno ještě napravovat a odstraňovat některé nedostatky a nabyté negativní zkušenosti z rodinné výchovy, ať již jsou způsobeny možným zdravotním stavem nebo nedostatky v přístupu a konání samotných rodičů. Jedná se zejména o formování vlastností důležitých pro optimální rozvoj a uplatnění jedince v budoucím životě, tedy i v pracovním procesu.

---

²⁸ KOHOUTEK, R., ŠTĚPANÍK J. *Psychologie práce a řízení*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2000. ISBN 80-214-1552-5.

Zde vystupují do popředí požadavky na uplatnění jednotlivých složek výchovy. Pochopitelně k tomu, abychom naplnili obecný cíl vlastního procesu, tedy všestranný harmonický rozvoj a vývoj osobnosti člověka, jeho stimulaci vztahu ke společnosti, k lidem i hodnotám, je nutno uplatňovat všechny složky tohoto procesu, ať již se jedná o rozumovou, pracovní, estetickou, mravní či tělesnou.

„Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty.“²⁹

Díky práci ve VT je u vězňů upevňován a osvojován návyk na pravidelný výkon řádné práce. Pracovní aktivitou dochází k celkovému zklidnění organismu včetně psychosomatických funkcí a tím zároveň přispívá k snižování počtu intenzity reakcí na zátěž z uvěznění, k umírněnějšímu vlivu prizonizace a zároveň i v předcházení mimořádných situací ve věznicích. Práce ve věznicích může mít i etopedický výchovný charakter, kdy jsou při ní používány výchovné prostředky v podobě odměn a trestů a díky nimž mohou odsouzeným zajistit určité výhody, radost, užitek i ocenění. V případě, že se pro odsouzené toto stane motivací je nezbytně podporovat a snažit se pro ně seberealizace prací stala cílem. Pro některé pracovní zařazené odsouzené práce odstraňuje nouzi, což umožňuje posílit vztah s rodinou, umožňuje úhradu závazků a získání jisté finanční „hotovosti“, což snižuje pravděpodobnost recidivy po propuštění z trestu.³⁰

Podle ZVTOS § 28 je odsouzený ve výkonu trestu povinen pracovat, pokud mu to dovoluje jeho zdravotní stav. Odsouzený nesmí nabízenou práci odmítnout, kromě práce pro soukromý subjekt. Odmítnutí je posouzeno jako kázeňský přestupek. Již při nástupu do VTOS je každý odsouzený dotazován (v rámci vypracování komplexní

---

²⁹ BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002, s. 75. ISBN 80-247-9006-8.

³⁰ FISCHER S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 109. ISBN 80-7044-722-9.

zprávy) na svou kvalifikaci, dosavadní průběh zaměstnání, pracovní návyky i to, zda chce být v době výkonu trestu pracovně zařazen. Odsouzení mohou být pracovně zařazeni buď v rámci věznice neb mimo ní.

Při zařazování odsouzených do práce vně i mimo věznici provádí zařazování komise, kterou určuje ředitel věznice. Většinou se skládá z kmenového vychovatele odsouzeného, psychologa, sociálního pracovníka a zástupce vedoucího OVT. Při zařazování se přihlíží k několika aspektům a to ke zdravotnímu a psychickému stavu, kvalifikaci, pohlaví, věku a v neposlední řadě i závažnosti TČ pro který je vězněná osoba odsouzený a konečné době do odpykání trestu ve věznici.

Práci ve věznici se rozumí práce nebo činnost potřebná ke každodennímu provozu věznice, kdy se k této práci využívá kvalifikovaných odsouzených. Jako příklad uvádím odsouzeného vyučeného v oboru kuchař, který je pracovně zařazen do vězeňské kuchyně nebo do kuchyně pro zaměstnance věznice.

Pracovní aktivitou rozumíme i pracovní terapie. Ty jsou zařazovány jako součást léčby u skupin odsouzených s poruchami chování, duševně postižených či drogově závislých. Tato terapie se v největší míře uskutečňuje v prostorách věznice za dohledu specialistů z řad odborných zaměstnanců věznice v rámci plnění PZ.³¹

K pracovnímu zařazení mimo věznici dochází v případě, že věznice naváže spolupráci s jiným podnikatelským subjektem, nebo organizací. V takovém případě s takovou společností uzavře věznice dohodu, která bude obsahovat podmínky, za kterých mohou být vězni zaměstnání, náplň jejich práce a požadavků na odbornou kvalifikaci a způsobilost popřípadě nutnost zaškolení a proškolení v rámci BPZP při výkonu práce a v neposlední řadě i nároku na odměňování.

Tito zaměstnavatelé (subjekty) poskytují věznici za práci vykonanou odsouzenými dohodnutou mzdu. Ve skutečnosti tak Vězeňská služba ČR funguje jako

---

³¹ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, s. 124. ISBN: 80-86708-30-6

zprostředkovatel zaměstnání a poskytovatelem práce je soukromý subjekt. Pro tyto zaměstnané odsouzené je v tomto případě VS ČR v postavení zaměstnavatele.

Věznice tudíž vyplácí odsouzenému i odpovídající mzdu a to na jeho účet, který má ve věznici zřízen každý odsouzený, jelikož ve všech věznicích v ČR funguje pouze bezhotovostní platební styk.

Odměna za práci je stanovena podle vyhlášky 345/1999 Sb. a dělí se do třech skupin:

- 1) skupina – v této skupině není potřeba odborná kvalifikace, výše základní odměny činí 4500,- Kč.
- 2) skupina – v této skupině je potřebné vyučení nebo odborná kvalifikace, výše základní odměny činí 6750,- Kč
- 3) skupina – v této skupině se jedná o specializované a náročné práce, které většinou vyžadují vyšší než střední vzdělání, výše základní odměny je 9000,- Kč³²

Odsouzenému se z odměny za práci provádí srážky. Pro postup při provádění srážek je rozhodující okolnost, zda je či není nařízen soudem výkon rozhodnutí.

V případě soudem nařízeného výkonu rozhodnutí se odsouzenému strhávají srážky v následujícím pořadí. Nejprve dochází ke srážkám k úhradě výživného na děti v případě, že odsouzený tuto povinnost má. Další srážka slouží k úhradě VTOS, která se provádí u každé vězněné osoby. Poslední druh srážek slouží k úhradě jiných pohledávek, kterými mohou být soudní výlohy, dluhy u zdravotních pojišťoven, věřitelů atd. Zbývající část odměnce rozděluje na kapesné a úložné. Kapesné slouží odsouzenému k nákupu hygienických a osobních potřeb, denního tisku, časopisů a potravin ve vězeňské prodejně. Výše kapesného se určuje individuálně u každého

---

³² MOTEJL, O. et. al. Zaměstnávání vězněných osob. In.: ZADRŽILOVÁ, P. *Vězeňství: Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2010, s. 168. ISBN 978-80-7357-606-6
Dostupné z http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Veze_nstvi.pdf [online] [21.2.2015]

odsouzeného a vychází se z konkrétní odměny za práci, prostupné skupiny vnitřní diference a typu věznice, v které odsouzený trest vykonává.

Úložné je taková částka, která má působit a fungovat jako rezerva pro odsouzené po propuštění z výkonu trestu. Z úložného může odsouzený poskytovat příspěvek své rodině a plnit své závazky. Zbytek úložného se odsouzenému vyplatí neprodleně po propuštění z výkonu trestu.

3.5.2 VZDĚLÁVACÍ AKTIVITY

Právo na vzdělání je v České republice zakotveno v čl. 33 Listiny základních práv a svobod, kde se říká, že každý má právo na bezplatné vzdělání a to v základních a středních školách a podle schopností občana a možností společnosti též na školách vysokých. Právo na vzdělání není dotčeno ani u odsouzených ve VTOS.³³

Právními dokumenty zabývající se vzděláním ve VTOS je zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláška 346/1999 § 36 a 46, kdy vzdělávání patří do hlavní práce s odsouzenými a je uskutečňována na základě realizace programu zacházení, §46 říká, která pracoviště zajišťují vzdělání odsouzených osob a jaké musejí mít vytvořené podmínky pro studium. Dále se zabývá výstupními dokumenty o vzdělání, které byly získané ve VTOS a náležitostmi, které nesmí být z dokumentu patrné.

Stěžejními mezinárodními dokumenty pro vzdělávání v rámci VTOS v ČR jsou zejména Evropská vězeňská pravidla, dále jen EVP, Doporučení Výboru ministru Rady Evropy č (89) 12 a doporučením č. (81) 17 o politice výchovy dospělých.

Vzdělávání vězňů je jednou z priorit EVP, neboť právě nedostatek vzdělání patří mezi hlavní příčiny delikventního jednání pachatelů trestných činů. Z průzkumů vyplývá skutečnost, že mnoho odsouzených má při příjmu do VTOS často pouze základní vzdělání, popřípadě je absolventem školy zvláštní (nyní speciální či praktické).

---

³³ ŠPIČÁK, J. *Prostředí z pohledu sociální pedagogiky*. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1993. ISBN 80-7068-227-7.

Podle Rady Evropy Doporučení č. (89) 12 přijaté Výborem ministrů dne 13. října 1989 na 429. setkání zástupců ministrů je doporučením členským státům zavést politiku, která zohledňuje sedmáct doporučení, jež jsou dále v dokumentu rozpracována.

Doporučení Výboru ministru Rady Evropy č. (81) 17 o politice výchovy dospělých, se zabývá vzděláváním odsouzených jako dospělých lidí. Kdy je poukazováno na leckdy nedostatečné zkušenosti vzdělavatelů s touto skupinou lidí. Jelikož metody, cíle, obsah i prostředky k motivaci vyžadují speciální znalosti.

Cílem vzdělávacích aktivit je zvýšení pravděpodobnosti následné reintegrace odsouzených do společnosti, která spočívá v zlepšení úrovně jejich morálních vlastností a chování do sociálně požadovaných norem a vytvoření lepších a schůdnějších podmínek pro znovu začlenění do běžného života po odpykání trestu.

Vzdělávací aktivity se soustřeďují na odstranění výukové zanedbatelnosti u negramotných odsouzených. Dále umožňují dokončení základní školy, popř. školy zvláštní, poté se mohou vyučit v oboru, dosáhnout středoškolského a v několika případech i vysokoškolského vzdělání. Mimo vzdělávacích středisek a školských zařízení zajišťující vzdělávací aktivity ve velké míře i zaměstnanci VS ČR při realizacích programu zacházení.

Odsouzení, kteří si doplňují vzdělání a zvyšují si svou kvalifikaci, jsou řazeni ke statusu pracujících. Jako demotivující faktor pro vzdělávání spatřuji ve financích. Odsouzený, který je zaměstnán pobírá finanční ohodnocení za odvedenou práci. U studujících tomu tak není. Postavení studujících je vůči zaměstnaným odsouzeným vyrovnáváno pouze poskytováním tzv. přídatku ke stravě. Zvláštní skupinu tvoří vězni, kteří chtějí pracovat a současně studovat. Pro tyto zájemce je vyučování přizpůsobeno pracovním směnám odsouzených nebo se v případě možnosti věznice zřizují večerní kurzy.³⁴

---

³⁴ FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 111. ISBN 80-7044-722-9.

Se vzdělávacími aktivitami souvisí také povinnost zřizovat věznicemi dostatečně vybavené knihovny, které by odsouzení mohli využívat. Knihovna by měla obsahovat všechny základní druhy žánrů včetně naučné, náboženské a cizojazyčné literatury. Mnohé věznice nejsou dostatečně vybavené, proto se doporučuje jejich spolupráce s knihovnami veřejnými.

- SYSTÉM ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Na základě dohody Ministerstva spravedlnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy z r. 1992 vydalo Ministerstvo spravedlnosti Nařízení ministra spravedlnosti č.1/1994 o zřízení středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště VS ČR, které zajišťuje vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy metodicky vede a dohlíží nad vzděláváním ve VTOS a schvaluje akreditaci studijním oborům. Školský systém ve VTOS je financován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Školský vězeňský systém v České republice neumožňuje možnost studia základní devítileté školní docházky v této instituci, jelikož ta nebyla zřízena. Realita ukázala, že mnoho odsouzených nemá dokončené právě základní vzdělání a je nutné na tuto skutečnost reagovat. Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy proto zřídilo akreditované kurzy pro získání potřebných informací k dokončení základního vzdělání a také přípravné kurzy pro studium na SOU.

Střední odborná učiliště jsou určena pro absolventy, kteří úspěšně ukončili základní školu. Vyučují se zde učební obory a studium bývá zakončeno maturitní zkouškou s maturitním vysvědčením. Standardní doba studia trvá čtyři roky.

Učiliště jsou určena pro takové studenty, kteří základní školu ukončili v nižším než devátém ročníku nebo devátý ročník nedokončili úspěšně. Vyučovány jsou zde učební obory, které se ukončují závěrečnou zkouškou, a absolvent získá výuční list. Standardní doba studia trvá tři roky.

Odborná učiliště vyučují učební obory, ve kterých jsou osnovy upraveny pro absolventy zvláštních škol. Délka studia je zpravidla dva roky. Úspěšným složením závěrečných zkoušek absolvent získá výuční list.

Všechny zmíněné školy jsou oprávněny vydávat celostátně platná vysvědčení a výuční listy stejně jako ostatní školy a to bez jakéhokoliv deklasujícího „vězeňského“ označení, tj. není z nich patrné, že byly získány ve VTOS.

3.5.3 SPECIÁLNĚ VÝCHOVNÉ AKTIVITY

Speciálně výchovné programy zahrnují rozsáhlou škálu terapeutických a tréninkových aktivit od režimového přístupu, přes sociální výcvik, individuální poradenství, intervenci v krizových situacích, trénink zvládnání vlastní agresivity, až po individuální či skupinovou terapii.³⁵

Na tyto speciálně výchovné aktivity je kladen v realizaci programu zacházení velký důraz, neboť právě ony by měly nejvíce směřovat a vést k resocializaci odsouzených. Hlavním cílem je korekce a změna sociálně deviantního chování a jednání odsouzeného. Základní ideou je odmítnutí dosavadního systému gradující represe a naopak zavést progresivní přístup k výkonu trestu, kdy budou v zacházení s odsouzenými využívány pozitivní výchovné prostředky a postupy. Největším základem úspěšnosti speciálně výchovných aktivit je předpoklad vycházející z vlastní aktivity odsouzeného. V podstatě jde o to, pomoci odsouzenému probudit vlastní svědomí a uvědomit si haněbnost a protiprávnost svého spáchaného trestného činu. Bez působení a využití speciálně výchovných a etopedických metod lze k tomuto vymezenému cíli jen velmi těžko dospět. Poradenství, doprovod a terapie nejsou činnosti principiálně odlišné, ale vyžadují různé specialisty s odpovídajícími zkušenostmi, aby bylo dosaženo profesionality umožňující vysokou účinnost. Poradenství a doprovod tak budou více v rukou sociálních pracovníků a vychovatelů.

---

³⁵ NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu*. Praha: C.H.Beck, 1997, s. 41. ISBN neuvedeno

Naproti tomu terapie musí zůstat doménou pracovníků s odpovídajícím psychologickým vzděláním a to především psychologů a vychovatelů- terapeutů.

- **Poradenství** - je převážně zaměřeno na aktuální řešení naléhavých problémů v sociálních vztazích, zvláště v oblasti výchovy dětí, rodinných vztazích, vzdělávání a zaměstnání. Cílem poradenství je stimulovat rozvoj schopností odsouzeného řešit své problémy. Z etopedického hlediska jde o uvědomění si odpovědnosti za své chování a schopnost předvídat důsledky, které jsou s ním spojené.³⁶

Sociální a právní výcvik je dle některých, osvojováním dovedností nezbytných k hodnotným interpersonálním vztahům a interakcím. Z etopedického hlediska je cílem zvyšovat právní povědomí, poznání vč. Poznání druhých osob, které povede k pozitivní spolupráci. Sociální a právní výcvik probíhá jako aktivita převážně skupinová.

- **Intervence** - Někteří popisují intervenci jako: „Předem plánovaný a systematický zásah sledující správné řešení určitého problému jedince, rodiny, skupiny apod.“ Z hlediska etopedie, chápeme intervenci jako nabízení vhodných postupů, metod, opatření aktivit, jenž mají přispět ke změně problémového chování.³⁷

Jiný autor je přesvědčen, že intervence představuje kombinaci psychoterapie a poradenství, které je zaměřeno na akutní vyřešení problémů v sociálních vztazích. Intervence probíhá jako aktivita individuální.³⁸

- **Speciálně terapeutické aktivity** - jejich snahou je působit na mravní a morální stránku odsouzeného. Terapeutických aktivit je celá řada. Správně

---

³⁶ FISCHER S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 114 - 115. ISBN 80-7044-722-9.

³⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 92. ISBN 978-80-7367-416-8.

³⁸ FISCHER S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. Vydání. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 114. ISBN 80-7044-722-9.

zvolený druh terapie může být rozhodující v její účinnosti, a proto by je vždy měli provádět jen erudovaní odborníci. Tyto aktivity se mohou provádět individuálně i skupinově.

3.5.4 ZÁJMOVÉ AKTIVITY

Zájmové aktivity obsahují nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci věznice. Mají u odsouzených rozvíjet schopnosti, vědomosti, sociální dovednosti, které jsou předpokladem naplňování integrační funkce trestu odnětí svobody.³⁹

Otázka smysluplného a hodnotného využívání volného času je problémem většiny osob v delikventní subkultuře. Etapedickým úkolem je tedy pomocí zájmových aktivit působit na dosažení změn v motivaci a naučit odsouzené potřebným dovednostem a znalostem, které jim chybí. Většina odsouzených si do vězení přináší z vnější společnosti upevněné návyky, které jsou spíše konzumního a spotřebitelského chování a jednání. Často svůj volný čas trávili pasivním sledováním televize a tato „činnost“ dle vězeňských praktiků setrvává stále na nejvyšším stupni oblíbených volnočasových „činností“ u všech věkových kategorií odsouzených. Tato skutečnost velmi znesnadňuje úsilí výchovných pracovníků o smysluplné využití volného času ve VTOS. Tento fakt je obtížný, ne však neřešitelný. Úkolem věznice a odborných zaměstnanců je poskytnout co možná nejširší nabídku (dle možností konkrétní věznice) zájmových aktivit v oblasti sportu, kultury atd., a vhodně je motivovat k jejich využívání. Zájmové aktivity jsou nezbytnou součástí života na svobodě, proto by měly mít významné místo v penitenciální péči.

Jedním z cílů zájmových aktivit, je udržet odsouzeným fyzické a duševní zdraví. Tím překonávat a eliminovat negativní důsledky prizonizace a dalších vlivů vězeňské subkultury. Zároveň tím předcházet mimořádným událostem, které by mohly nastat

---

³⁹ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. Praha: Policejní akademie ČR, Katedra psychologie, 2005, s. 87. ISBN 80-7251-207-2

v důsledku reakce na odsouzení. Efektivně využitý volný čas má sloužit k odreagování, změně emočního ladění u odsouzených a zajistit tak bezproblémový VTOS.

3.5.5 OBLAST UTVÁŘENÍ VNĚJŠÍCH VZTAHŮ

„Tato oblast bývá některými autory také nazývána extramurální, tj. „za zdi vězení“.⁴⁰

Cílem této aktivity je udržování, podpora a posilování vazeb vězněné osoby s rodinou či blízkými mimo věznic. To umožňuje odsouzenému si zachovat přirozené sociální vazby na svobodě a lepšímu začlenění do společnosti po propuštění. Vždy se nemusí jednat pouze o kontakt s rodinou, ale také o kontakt, který udržuje pozitivní vazby k přátelům, pracovním a profesním kontaktům a kontaktům se zájmovými a duchovními organizacemi a přehledu o vnějším světě.

Do této oblasti můžeme zařadit i navázání kontaktů s institucemi pro získání platných osobních dokladů, které budou pro odsouzeného po jeho propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nezbytné, pro jednání s úřady a dalšími pomáhajícími profesemi (např. s probační a mediační službou a sociálními kurátory)⁴¹

Z etopedického hlediska je podpora existence sociálních vazeb důležitá tím, že výrazně přispívá odsouzenému čelit negativním důsledkům prizonizace a adaptaci na život ve vězení.⁴²

Mezi formy utváření vnějších vztahů patří korespondence, použití telefonu, návštěvy, vycházky a přerušování VTOS.

---

⁴⁰ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8

⁴¹ KOCANDA, M. *Výkon trestu odsouzených matek s dětmi v České republice*. Rigorózní práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, 2007, s. 170. ISBN neuvedeno.

⁴² FISCHER S. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. Vydání. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 119. ISBN 80-7044-722-9.

- **TELEFONICKÉ HOVORY**

Pro kontakt s blízkými osobami může odsouzený požádat věznici o telefonický hovor. Dříve, než je odsouzenému dovoleno uskutečnit hovor, musí mu být povoleny telefonní čísla pro osoby blízké, které jsou zaneseny do Vězeňského informačního systému (VIS) nebo osobní karty. Počet čísel, na které může odsouzený volat, bývá omezen zpravidla na pět. V současné době již existují věznice, které mají telefonní automaty umístěny přímo na chodbě ubytovny (Věznice Stráž pod Ralskem). Pokud dojde ke schválení seznamu čísel, uskutečňují se hovory v režimu a frekvenci stanovené jednotlivými věznicemi, které harmonogram pro telefonické hovory mají uvedeny ve vnitřním řádu. Věznice je oprávněna se seznamovat s obsahem uskutečněných rozhovorů s výjimkou orgánů a organizací pro lidská práva, která jsou vyjmenována v podkapitole „KORESPONDENCE“, stejně tak je nepřípustná kontrola rozhovorů s advokátem odsouzeného.

- **KORESPONDENCE**

Každý odsouzený má právo na své náklady vést korespondenci s třetími osobami. Množství odeslané ani příchozí korespondence není nijak omezeno. Každému odsouzenému se proto dovoluje, aby pomůcky potřebné ke komunikaci mohl vlastnit. Tyto potřeby si může zakoupit ve vězeňské prodejně nebo je může dostávat v příchozí korespondenci (balíčcích) bez omezení. Pro odesílání korespondence slouží uzamykatelné schránky, které jsou na každém oddělení věznice a denně se vybírají. Tato korespondence ve většině případů podléhá kontrole, kterou provádí pověřený zaměstnanec věznice, kdy to zpravidla bývá kmenový vychovatel příslušného oddělení. Kontrola se provádí pouze za účelem, zda není prováděn nebo připravován trestný čin. V případě takového důvodného podezření se korespondence zadrží a následně předá k dalšímu řízení orgánů činných v trestním řízení, které postupují podle TŘ. Po odsouzení takové orgány mohou požadovat vysvětlení, kdy má odsouzený v takovém případě právo na právní pomoc prostřednictvím zmocněného advokáta. Jakmile však pominou důvody pro zadržení korespondence, musí se neprodleně vydat odsouzenému nebo zajistit odeslání v nejkratší možné době. Věznice není oprávněna

kontrolovat korespondenci, která probíhá mezi odsouzeným a jeho advokátem. Dále mezi státními orgány České Republiky a mezinárodními orgány a organizacemi.⁴³

Všechny tyto orgány a organizace jsou uvedeny v § 34 ŘVTOS:

- Výbor pro lidská práva, Ženeva,
- Komise pro lidská práva OSN, Ženeva,
- Úřad pro lidská práva, Ženeva,
- Výbor pro odstranění rasové diskriminace, Ženeva,
- Výbor proti mučení, Ženeva,
- Komise OSN pro postavení žen, Vídeň,
- Výbor pro práva dítěte, Ženeva,
- Vysoký komisař OSN pro lidská práva, Ženeva,
- Vysoký komisař OSN pro uprchlíky, Ženeva, včetně pobočky v Praze,
- Evropský soud pro lidská práva, Štrasburk,
- Výbor pro zabránění mučení, Štrasburk,
- Vysoký komisař OBSE pro národnostní menšiny, Haag,
- Úřad OBSE pro demokratické instituce a lidská práva, Varšava,
- Amnesty International, Londýn, včetně pobočky v Praze,
- Mezinárodní Federace pro lidská práva, Paříž,
- Mezinárodní helsinská federace pro lidská práva včetně pobočky v Praze,

---

⁴³ MATOULEK, Josef. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd.. Praha: Leges, 2011, s. 67. ISBN 978-80-87212-89-9 (brož.)

- Mezinárodní společnost pro lidská práva, Frankfurt,
- Mezinárodní romská unie, Texas,
- Mezinárodní výbor Červeného kříže, Ženeva, včetně pobočky v Praze.

Není výjimkou, že někteří odsouzení neumějí číst a psát. Věznice má proto za povinnost, aby jim příchozí pošta byla přečtena. U odesílané korespondence musí věznice poskytnout písařskou pomoc. Jedná se však o pomoc jen při sepisování podání, žádostí a stížností adresovaných státním orgánům a organizacím a mezinárodním organizacím.⁴⁴

- NÁVŠTĚVY

Návštěvy odsouzených patří do aktivit, které slouží k utváření vnějších vztahů. Snahou Vězeňské služby je pomoci odsouzenému udržovat a upevňovat sociální vazby, které jsou významné v procesu resocializace odsouzený má podle ZVTOS § 19 odst. 1 právo přijímat návštěvy a toto právo mu nemůže být odepřeno. Touto výjimkou může být aplikována pouze v případě, pokud je odsouzený upoután na lůžko nebo má jiné zdravotní problémy a lékař s odvoláním na jeho zdravotní stav návštěvu nedovolí. Zákonnou nárokovou dobou pro každého odsouzeného jsou tři hodiny za kalendářní měsíc. Návštěvy se obvykle konají ve dnech pracovního volna a časového rozvrhu, který vydává ředitel příslušné věznice a kterým jsou odsouzení seznámeni, aby mohli s dostatečným předstihem informovat návštěvníky. Návštěvníci jsou převážně osoby blízké, které definuje trestní zákoník v § 125. Zpravidla se jedná o osoby v přímé příbuzenské řadě včetně manželů, ale i partnera. Pokud jsou návštěvníky nezletilé osoby mladší 15 let, mohou se návštěvy zúčastnit pouze v doprovodu osoby plnoleté. Vícečlenné návštěvy jsou možné, ale přesný počet je rozličný v různých věznicích a závisí na počtu povolených osob uvedených ve vnitřním řádu příslušné věznice.

---

⁴⁴ MATOULEK, J. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 66. ISBN 978-80-87212-89-9 (brož.)

Všechny osoby jdoucí na návštěvu jsou před vstupem do věznice poučeny o povinnostech, které pro ně vyplývají a které musí dodržet. Dále se musí podrobit kontrolním opatřením, zda do věznice nepřináší nepovolené věci. Pokud návštěvník splní všechny uvedené požadavky, dojde k samotné návštěvě s odsouzeným. Návštěvy se konají v návštěvní místnosti a nad jejich průběhem dohlíží pověření zaměstnanci věznice. Fyzický kontakt se většinou povoluje pouze při styku s malými dětmi. Jakékoli porušení zásad pro uskutečňování návštěvy, s kterými byly obě strany seznámeny, mohou vést k nezpodmíněnému důvodu pro okamžité ukončení návštěvy zaměstnancem věznice odsouzeného a zároveň mu pomáhají lépe plnit účel trestu a připravit jej na návrat do občanského života po ukončení trestu.

Návštěvy jsou výborným motivačním činitelem pro osobu ve výkonu trestu. Při dlouhodobém plnění podmínek daných vnitřním řádem věznice, může vězeň jako součást kázeňské odměny získat nárok na mimořádné prodloužení návštěvy až na pět hodin, nebo mu může být umožněna návštěva bez zrakové a sluchové kontroly. Takovým to návštěvám se říká „intimní návštěvy“. Ty jsou prozatím testovány ve vybraných věznicích na základě vězeňských trendů. Je tak nutné k nim přistupovat jako k výchovným opatřením z hlediska odměn a trestů a tím podporovat motivace odsouzených.

Je nutné se zmínit také o návštěvách bez přímého kontaktu odsouzeného a návštěvníka. Při této návštěvě jsou obě strany od sebe odděleny průhlednou stěnou a komunikace probíhá přes vnitřní telefon. Tento typ návštěvy se aplikuje na základě kázeňského trestu, kdy odsouzený hrubě porušil vnitřní řád věznice, nebo došlo při předchozí návštěvě k závažnému narušení zásad pro provádění návštěv.⁴⁵

---

⁴⁵ MATOULEK, Josef. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 58 - 62. ISBN 978-80-87212-89-9 (brož.)

3.6 SARPO (SOUHRNNÁ ANALÝZA RIZIK A POTŘEB ODSOUZENÝCH)

SARPO je klasifikační a hodnotící nástroj, který slouží především k predikci pravděpodobnosti opakování trestné činnosti pachatelem. Vznikl na základě pilotního hodnotícího nástroje v rámci twinningového projektu Phare na kterém se podíleli odborníci z Národní probační služby Anglie a Velsu a také české instituce. Tento program byl používán do roku 2003. O rok později na něm začali týmově pracovat experti z Vězeňské služby, Probační a mediační služby, preventisté a odborníci z center sociálních služeb. Během následujících 8 let docházelo nejen k vývoji tohoto programu, ale také k jeho testování. Byla provedena analýza rizik u téměř 500 probandů a tyto výsledky byly porovnány se skutečnými daty recidivy těchto zkoumaných jedinců. V roce 2012 začala Vězeňská služba ČR implementovat SARPO do všech věznic a zajistila jeho funkčnost výhradně na zabezpečené interní síti VS ČR.

Sarpo vychází z empirických studií a jeho hlavním úkolem je posuzovat pravděpodobné procento rizik recidivy v páchání trestné činnosti odsouzených. Výsledky této predikce slouží k individuálnímu uzpůsobení dalšího zacházení s odsouzeným ve VTOS. Riziko se zaměřuje na riziko újmy a riziko recidivy.⁴⁶

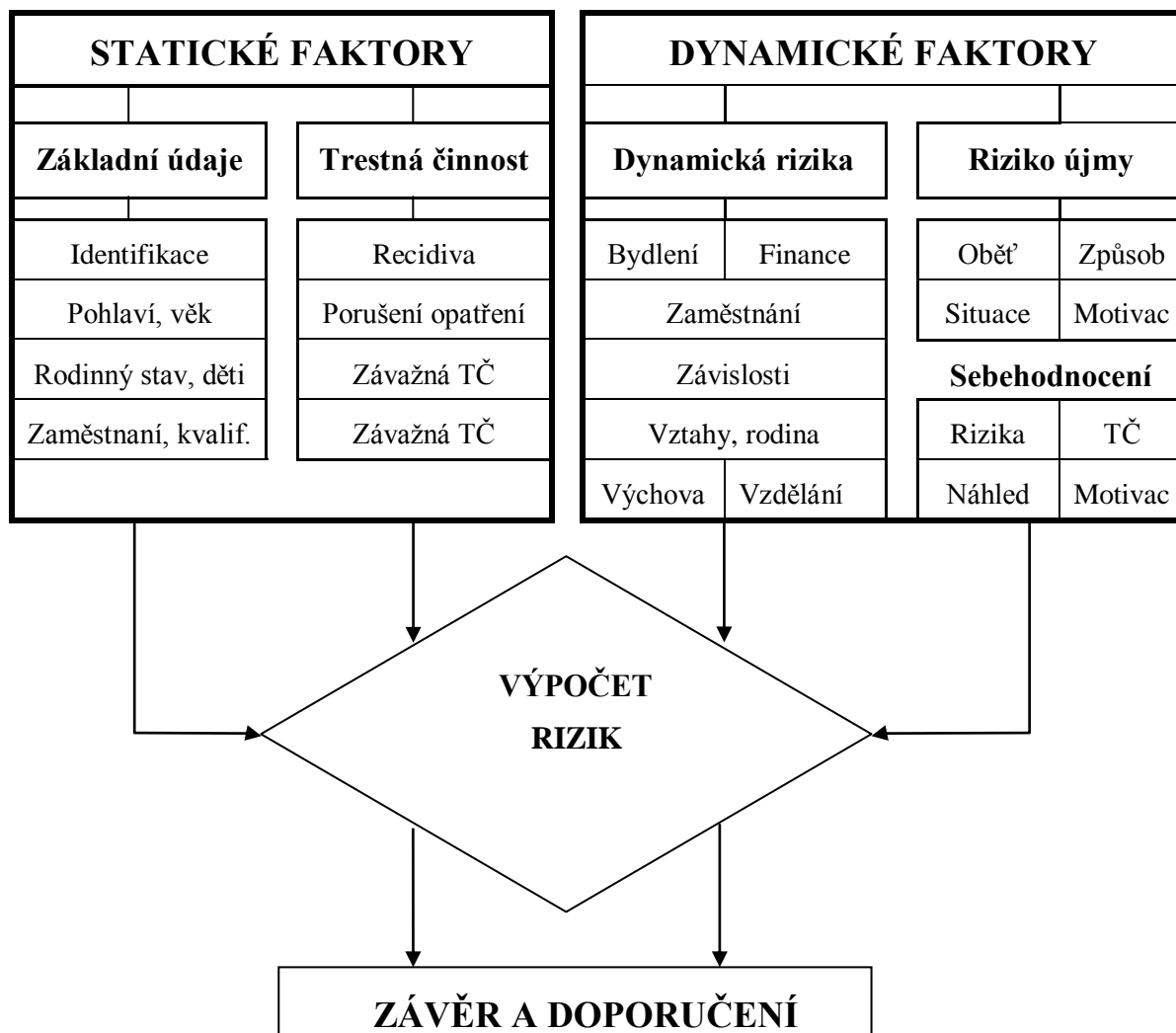
Riziko recidivy reflektuje pravděpodobnost opětovného páchání trestné činnosti odsouzeným v souvislosti se ztrátou, škodou a újmou. Nezanedbatelným faktorem probaloty recidivy souvisí s jeho kriminální minulostí, pohnutkám, následné motivaci, sebereflexe a vlastním podílu, kterým chce přispět k pozitivním změnám v jeho životě.

---

⁴⁶ JIŘIČKA, V., PETRAS, M., HŮRKA, J. & DRAHÝ, F.: *Hodnocení kriminogenních rizik a potřeb odsouzených nástrojem SARPO*. In Soudce, 2013, 10, str. 5-10. Praha, Havlíček Brain Team. ISSN 1211-5347.

Základní struktura nástroje SARPO je rozdělen do pěti částí, které následně dělí na dynamické a statické faktory, jenž jsou analyzovány k získání výpočtu rizik a doporučení pro další práci s odsouzeným. Viz tabulka 1.⁴⁷

Tabulka č. 1

⁴⁷ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Manuál SARPO*. Praha: Vězeňská služba ČR, 2015, s. 7. (interní materiál)

Trestná činnost - Trestní minulost je obdobím od počátku páchaní evidované protiprávní činnosti (trestné činy a provinění) až do současnosti. Trestní minulost vypovídá o tom, kolikrát došlo k odsouzení pachatele, jaké druhy trestů byly využity a kolikrát došlo k selhání pachatele při využití alternativního způsobu trestání, tyto data jsou převzata z VIS a společně s informacemi o historii spáchané trestné činnosti významná pro vytvoření představy o důležitých rysech kriminálního chování pachatele.⁴⁸

Dynamická rizika – zahrnutí bydlení, finance, zaměstnání a rodinu a sociální kontakty

Bydlení - Tento faktor zpracovává sociální pracovník. Bydlení v širším slova smyslu lze podřadit pod tzv. environmentální faktory, které poukazují na skutečnost, že lokalita místa bydlení vystavuje jejich rezidenty většímu nebo naopak menšímu riziku vzniku kriminálního chování, popř. vytváří příležitost k jejich viktimizaci. Bydlení v užším slova smyslu jako např. nevyhovující bydlení lze pak přiřadit obecně k rizikovým faktorům sociálního charakteru.⁴⁹

Zaměstnání - Tento faktor zpracovává sociální pracovník. Zaměstnání není pouze zdrojem finančních prostředků, je také místem, kde je člověk v interakci s druhými lidmi, vstupuje do přirozených mezilidských vztahů, umí využívat režim dne a uspokojuje své základní psychosociální potřeby. Tento faktor může také fungovat protektivně vůči ostatním kriminogenním potřebám.⁵⁰

Finance - Tento dynamický faktor zpracovává opět sociální pracovník. Finance jsou rovněž považovány za faktor spolehlivě predikující především budoucí majetkovou kriminalitu. Rizikovost vyplývá převážně z nedostatečného legálního příjmu, orientace na nelegální příjmy, existence dluhů a závazků, z neschopnosti hospodařit s finančními

---

⁴⁸ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Manuál SARPO*. Praha:Vězeňská služba ČR, 2015, s. 3 - 4. (interní materiál)

⁴⁹ (Tamtéž, s. 28 – 29)

⁵⁰ (Tamtéž, s. 160)

prostředky. Nízký a nedostatečný příjem je často klíčový rizikový faktor zapříčiňující kriminální chování.⁵¹

Vztahy a rodina - Tento faktor zpracovává sociální pracovník. Na úrovni rodiny a sociálních kontaktů lze nalézt řadu rizikových faktorů, které se řadí mezi prediktory kriminálního chování. Mezi nejčastěji zmiňovaná rizika patří kriminalita v rodině, početnost rodiny, nedostatečné rodičovské kompetence, násilí v rodině, zneužívání, zanedbávání, nedůsledný rodičovský dohled, kontakty s kriminálně narušenými jedinci a mnoho dalších rizikových faktorů.⁵²

Závislost - Dynamický faktor závislosti posuzuje vztah odsouzeného k drogám a hazardnímu hraní zpracovává ho psycholog. Důležitost tohoto dynamického faktoru patří mezi nejsilnější prediktory budoucího kriminálního chování.⁵³

Výchova a vzdělání - Tyto protektivní faktory posuzují pozitivní kvalitu prostředí, ve kterém se výchova a vzdělání odehrává a vychází z údajů, které zpracovává speciální pedagog.

Sebehodnocení - Dotazník sebehodnocení je jedinou částí SARPO, kterou vyplňuje odsouzený sám. Sebehodnocení slouží k vlastní reflexi odsouzeného, vede ho k získání zpětné vazby, aby zhodnotil situaci a okolnosti svého trestného činu v kontextu svého života.⁵⁴

Riziko újmy - Vyjadřuje pravděpodobnost vzniku újmy a identifikuje potencionální oběť. Je založeno na analýze celkového kontextu trestného činu, ze kterého vyvozuje možný charakter způsobení újmy v budoucnu. Újmu tedy můžeme definovat jako trvalý nebo obtížně odstranitelný fyzický či psychický následek trestné

---

⁵¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Manuál SARPO*. Praha:Vězeňská služba ČR, 2015, s. 47. (interní materiál)

⁵² (Tamtéž, s. 55)

⁵³ (Tamtéž, s. 66)

⁵⁴ (Tamtéž, s. 146)

činnosti. Riziko újmy zpracovává psycholog. Je zpracováno do podoby behaviorální analýzy, která umožňuje popsat základní charakteristiky aktuálního trestného činu a zároveň určit potencionální oběť i stupeň pravděpodobnosti rizika újmy.⁵⁵

Pracovníci podílející se na zpracování faktorů v Souhrnné analýze rizik a potřeb odsouzených

Sociální pracovník - zpracovává aktuální stav zpracování KZ SARPO, bydlení, finance, zaměstnání, rodina a sociální kontakty a doklad totožnosti

Vychovatel zpracovává - aktuální stav zpracování KZ SARPO, trestná činnost (Statické faktory), adaptace v Nástupním oddělení

Psycholog zpracovává - aktuální stav zpracování KZ SARPO, závislosti, osobnost a chování, riziko újmy

Speciální pedagog zpracovává - aktuální stav zpracování KZ SARPO, vzdělání a výchova, projektivní faktory, dotazník sebehodnocení, komplexní zpráva

Závěrečnou částí SARPO je výstup obsahující interpretaci výsledků analýzy rizik a potřeb odsouzené osoby, zhodnocení motivace odsouzeného, doporučení hodnotitele k problematickým otázkám a návrh na další postup a práci s odsouzeným.⁵⁶

---

⁵⁵ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Manuál SARPO*. Praha:Vězeňská služba ČR, 2015, s. 16. (interní materiál)

⁵⁶ PETRAS, M., PODANÁ, Z., JIŘIČKA, V., HŮRKA, J., NETOČNÝ, M. & BURIÁNEK, J.: *Vývoj nástroje na hodnocení kriminogenních rizik a potřeb pachatele SARPO 1*. In *Trestněprávní revue*, 2010, 9, s. 283 – 290. Praha, C. H. Beck. ISSN 1213-5313.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÝ VÝZKUM

Kapitola empirického výzkumu vymezuje cíle výzkumu, hypotézy, zvolenou metodu šetření, stručný popis místa výzkumu, časový harmonogram, charakteristiku zkoumaného souboru, výsledky a rozbor výzkumu, vyhodnocení hypotéz a závěr.

4.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem průzkumu bylo rozpoznat názory a stanoviska odsouzených mužů na jejich program zacházení a porovnat je s názory a stanovisky odborných zaměstnanců. Dalším cílem bylo ověření či vyvrácení hypotéz autorky této práce.

4.2 HYPOTÉZY

H1: Předpokládám, že největším motivačním činitelem plnění programu zacházení u odsouzených bude v 60% získání vědomostí a dovedností, které pro ně budou přínosné v civilním životě po propuštění z VTOS.

H2: Předpokládám, že 40% odsouzených bude hodnotit nabídnuté a následně vybrané aktivity jako přínosné jejich potřebám.

H3: Jsem přesvědčená, že 70% odsouzených, ocení pomoc odborných zaměstnanců, při jejich výběru aktivit programu zacházení.

4.3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro zpracování výzkumu diplomové práce byla zvolena kvantitativní metoda zkoumání v podobě písemných nestandardizovaných dotazníků vlastní konstrukce autorky práce. (viz příloha A, B).

Dotazník patří mezi nejrozšířenější metodu sloužící ke sběru informací. Představuje soubor předem připravených otázek a výsledky se dají statisticky zpracovat. Osoba, která vyplňuje dotazník, se nazývá respondent. Úkolové jednotky se nazývají položky nebo otázky (pojem položka je širší, může zahrnovat i požadavek či výzvu: zaškrtni, označ, doplň). Výhodou dotazníku je jeho přesné zaměření a získání dat přesně k tomu, o co se výzkumník zajímá. Nevýhodou dotazníkových šetření může být to, že si jejich zadavatel nemůže být nikdy zcela jist, zda respondenti vypovídají pravdivě nebo ne. Další nevýhodou může být skutečnost, kdy respondent nemusí každé položce rozumět nebo ji interpretovat správně jako výzkumník.

Dotazníky použité v této diplomové práci obsahují 10 uzavřených otázek. Všechny otázky byly zaměřené na program zacházení, jeho plnění, přínos z pohledu odsouzených i odborných zaměstnanců, kteří se na realizaci programu zacházení podílejí. Všichni účastníci výzkumu byli informováni o smyslu a způsobu využití výsledku šetření. Anonymita byla zaručena všem dotazovaným respondentům. K přehlednému znázornění získaných dat bylo využito tabulek a grafů.

4.4 POPIS MÍSTA VÝZKUMU

Věznice byla založena v roce 1973 a vznikla z původních ubytoven, které sloužily pro pracovníky uranových dolů, kteří se do toho kraje stěhovali z celé republiky za prací. Nově vzniklá věznice byla profilovaná pro II. nápravně výchovnou skupinu. Historie věznice se tedy datuje od roku 1973. Objekty věznice od této doby podstoupily řadu změn a rekonstrukcí, z původních čtyř ubytoven zůstaly jen tři. V roce 1994 byla nahrazena jedna původní budova, budovou novou a do roku 2001 se zde využívalo i zvláštní oddělení pro výkon vazby. Stávající profilace je věznice typu C (s ostrahou). V rámci věznice je zřízeno i oddělení s dozorem. V roce 2007 ve věznici zahájilo svou

činnost specializované oddělení pro mentálně retardované vězně zařazené do oddělení s dozorem.

Vězni jsou ubytováni ve třech starších dvoupodlažních ubytovnách. Na každé ubytovně jsou 4 oddíly (asi 40 a 50 vězňů), dva oddíly mají 6 klasických ložnic a další dva oddíly mají 7 ložnic. Ostatní místnosti (jako je koupelna, sociální zařízení a kulturní místnost) využívají odsouzení společně a to vždy pro jeden oddíl. Nejnovější ubytovací budovou je objekt bývalého oddělení pro výkon vazby. Jde o modernější šestipodlažní budovu, kde jsou vězni ubytováni pouze na celách, každá jedna cela je vybavena sociálním zařízením, sprchovým koutem. Místnost pro kulturní vyžití je opětně společná pro celý kolektiv odsouzených, ubytovaných na oddělení. Rozvržení ložnic je uzpůsobeno pro ubytování maximálně devíti odsouzených a na celách jsou ubytováni dva odsouzení. Věznice Stráž pod Ralskem se intenzivně zaměřuje na zaměstnávání odsouzených jak ve vnitřních provozech, tak u cizích subjektů (firem) uvnitř věznice nebo mimo věznici. Dalším místem, kde probíhalo šetření, byla Vazební věznice Liberec a Věznice Rýnovice. V těchto věznicích nedošlo k osobnímu kontaktu mezi odbornými zaměstnanci a výzkumníkem, tudíž bližší specifika místa výzkumu autorka neuvádí.

4.5 ČASOVÝ HARMONOGRAM

Sběr dat probíhal v měsíci lednu 2015. Předtím než došlo k samotnému sběru dat, byl proveden předvýzkum na patnácti respondentech výkonu trestu typu věznice „B“ - dozor a „C“ – ostraha. Účelem tohoto „pretestu“ bylo eliminovat nevhodné (nic nevypovídající) otázky a upravit jejich sled a náročnost dle získaných informací a ověřit, zda otázkám respondenti rozumí. Dotazníky byly odsouzeným v předvýzkumu i samotném výzkumu předány prostřednictvím jejich kmenových vychovatelů a odsouzení je poté vyplňovali ve společenské místnosti. Odsouzeným byl pro vyplňování dotazníku poskytnut dostatek času cca 45 minut. Vyplňování dotazníků bylo u zkoumaných odsouzených osob dobrovolné, proto pravděpodobně došlo k jejich stoprocentní návratnosti.

U odborných zaměstnanců předvýzkum proveden nebyl. Všem odborným zaměstnancům byl pomocí elektronické pošty rozeslán informační e-mail týkající

se probíhajícího výzkumu a byla připojena prosba o spolupráci. Na zpracování dotazníku měli odborní zaměstnanci čtrnáctidenní časové rozmezí. Vzhledem k celkovému počtu zaměstnanců věznic byla návratnost dotazníků nízká - 60 ks.

4.6 CHARAKTERISTIKU ZKOUMANÉHO SOUBORU

Toto šetření proběhlo ve Věznici Stráž pod Ralskem, kterého se účastnilo náhodně vybraných 50 odsouzených s nařízeným typem věznice „dozor“ a 50 v typu věznice „ostraha“. Tito odsouzení měli v dotaznících odpovědět na 13 otázek týkajících se programů zacházení.

Dalším skupinou respondentů, byli odborní zaměstnanci (vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci), podílející se na vzniku programu zacházení a jeho realizaci. Celkem se jednalo o 60 respondentů. Tito respondenti byli osloveni prostřednictvím Vězeňského informačního systému s povolením všech ředitelů zmíněných věznic. Dotazník u této skupiny respondentů se skládal taktéž z 10 uzavřených otázek a korespondoval s otázkami pro odsouzené.

4.7 VÝSLEDKY A ROZBOR VÝZKUMU

Otázka č. 1 - odsouzení

První otázka dotazníku má naznačit jaké důvody vedou odsouzené k výběru jednotlivých aktivit, v rámci programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody. Graf č. 1 prezentuje, kolik odsouzených si vybralo, některou z možností v dotazníku.

Tabulka č. 2 – Odsouzení – důvody výběru aktivit PZ

důvod	zájmy ze života	osobnost vedoucího aktivity	doporučení specialistů OVT	nevím	jiné
počet odsouzených	11	7	27	9	6

Graf č. 1 – Odsouzení – důvody výběru aktivit PZ.

Z grafické prezentace je zřejmé, že nejvíce odsouzený zvolilo variantu „doporučení specialistů OVT, tedy 27, což je vyjádřeno v procentech 45 z celkového počtu oslovených. Další možností byly „zájmy ze života“, tu zvolilo celkem 11 odsouzených, což je 18,33 %. Dalších devět respondentů zvolilo možnost „nevím“, to je 15 %. Sedm odsouzených by volilo možnost „osobnost vedoucího“ a 6 odpovědělo „nevím“.

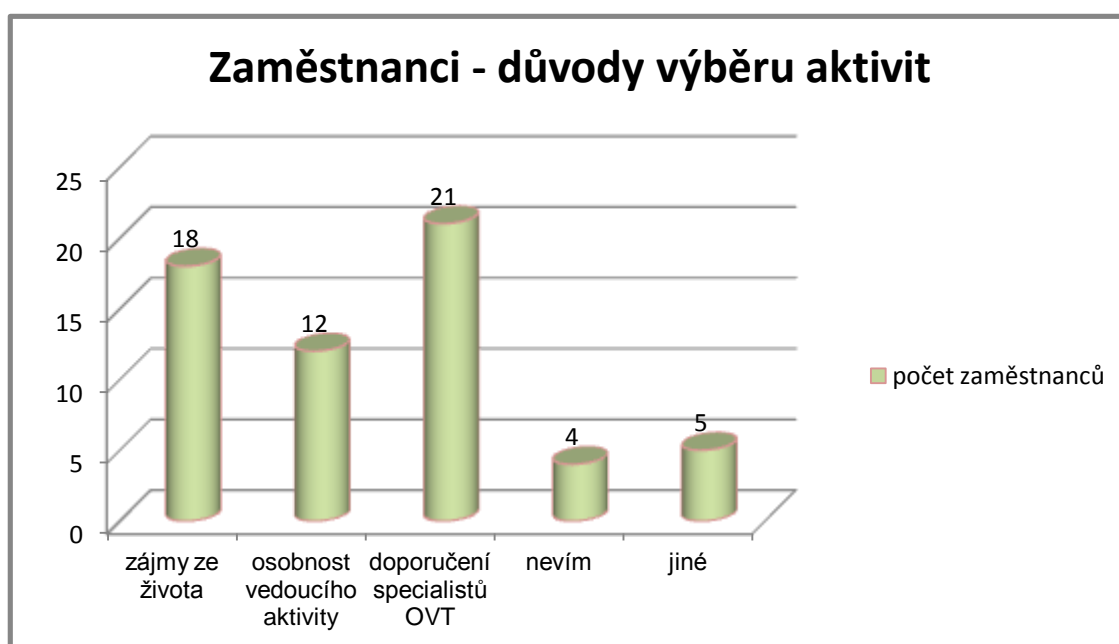
Otázka č. 1 - zaměstnanci

Dotazník pro zaměstnance měl první otázku shodnou jako odsouzení, tedy jaké důvody vedou odsouzené k výběru aktivit, v rámci stanoveného programu zacházení.

Tabulka č. 3 – Zaměstnanci – důvody výběru aktivit PZ.

důvod	zájmy ze života	osobnost vedoucího aktivity	doporučení specialistů OVT	nevím	jiné
počet zaměstnanců	18	12	21	4	5

Graf č. 2– Zaměstnanci – důvody výběru aktivit PZ

Pokud vyhodnotíme grafickou prezentaci první otázky z dotazníku pro zaměstnance, tak nejvíce respondentů volilo možnost „doporučení specialistů OVT“, celkem 21, což znamená 35 % z celkového počtu dotazovaných, jako druhou možnost volilo 18 tázaných „zájmy ze života“, to znamená 30 %. Zaměstnanci jako další možnost zvolili „osobnost vedoucího aktivity“ a to celkem ve 12 případech, tj. 20 % ze všech tázaných. Ostatní možnosti (nevím a jiné) volilo 4 a 5 respondentů.

Pokud vyhodnotíme obě otázky, tedy otázku jak z dotazníku pro zaměstnance, tak z dotazníku pro odsouzen, tak v obou případech měla nejvíce hlasů možnost „doporučení specialistů OVT. Obě skupiny určily stejně i druhou možnost „ zájmy

ze života“. Odsouzení dále určili možnost „nevím“, za to zaměstnanci si myslí, že upřednostňují „osobnost vedoucího aktivity“. Možnost „jiné“ obě skupiny využily nejméně.

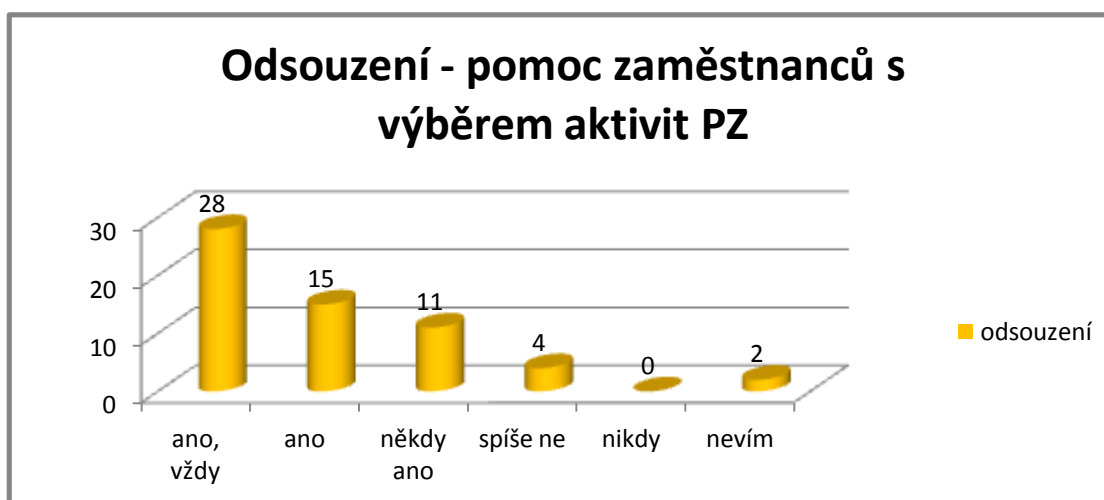
Otázka č. 2 - odsouzení

Následující otázka z dotazníku pro odsouzené byla - *Pomáhal Vám někdo ze zaměstnanců VS s výběrem aktivit programu zacházení*. I zde bylo několik možností odpovědí na výběr.

Tabulka č. 4 – Odsouzení – pomoc zaměstnanců s výběrem aktivit PZ.

odpověď	ano, vždy	ano	někdy ano	spíše ne	nikdy	nevím
odsouzení	28	15	11	4	0	2

Graf č. 3 – Odsouzení – pomoc zaměstnanců s výběrem aktivit PZ.

Z grafické prezentace otázky je na první pohled zřejmé, že tázaní odpovídali vesměs kladně a hojně využívali kladné odpovědi. Nejvíce hlasů dostala odpověď „ano, vždy“ celkem 28, což znamená celkem 46,66 %, odpověď „ano“ volilo 15 odpovídajících odsouzených, tj. 25 % a odpověď „spíše ano“ vybralo 11 tázaných, což je 18,33 %. Ostatní odpovědi měly už jen velmi málo hlasů, odpověď „spíše ne“ měla 4, odpověď „nevím“ zvolili 2 a odpověď „nikdy“ nezvolil vůbec nikdo.

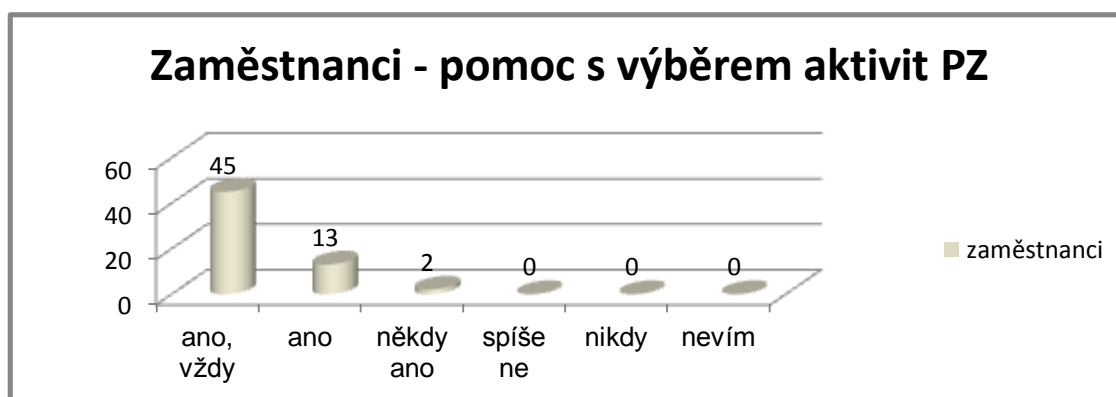
Otázka č. 2 - zaměstnanci

Druhá otázka z dotazníku zaměstnanců byla opět shodná s druhou otázkou z dotazníku odsouzených - *Pomáháte vy jako zaměstnanec odsouzeným s výběrem aktivit programu zacházení.* Zde byla opět uplatněna škála odpovědí, kterou měli tázání na výběr.

Tabulka č. 5 – Zaměstnanci – pomoc s výběrem aktivit PZ.

odpověď	ano, vždy	ano	někdy ano	spíše ne	nikdy	nevím
zaměstnanci	45	13	2	0	0	0

Graf č. 4 – Zaměstnanci – pomoc s výběrem aktivit PZ.

Z prezentovaného grafu je jasné, že zaměstnanci Vězeňské služby volili pouze kladné odpovědi s tím, že vězňům s výběrem aktivit vždy pomáhají. Odpověď „ano, vždy“ zvolilo celkem 45 odpovídajících, tedy drtivá většina, vyjádřeno v procentech to je 75 %, druhá nabízená možnost byla odpověď „ano“, tu volilo celkem 13 zaměstnanců, tj. 21,66 %, poslední vybraná odpověď přesvědčila 2 odpovídající, tedy pouhé 3,33 %. Všechny tři ostatní odpovědi nezvolil ani jeden z odpovídajících respondentů.

Po posouzení obou grafů je zřejmé, že odsouzení, ale i zaměstnanci došli k názoru, že odborní pracovníci oddělení výkonu trestu jsou odsouzeným nápomocni s výběrem aktivit v rámci programů zacházení, a to celkem jednoznačně. Tato otázka byla pro tuto práci velmi důležitá a zásadní.

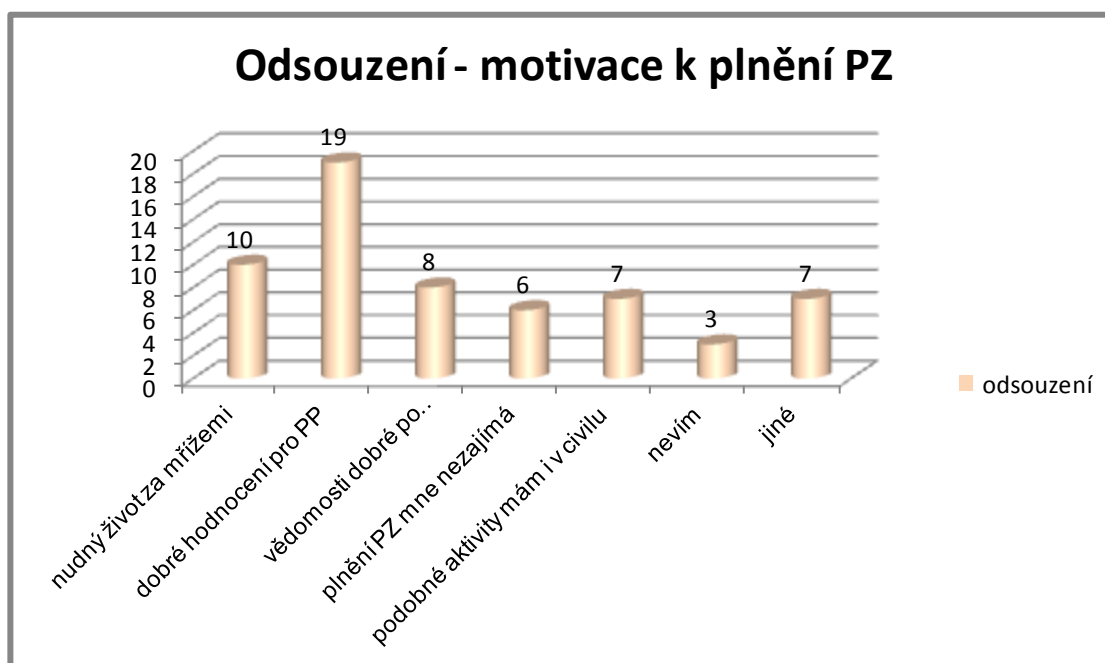
Otázka č. 3 - odsouzení

V následující otázce pro odsouzené jsem chtěla zjistit, co je vlastně vede nebo je motivuje k plnění stanoveného programu zacházení.

Tabulka č. 6 – Odsouzení – motivace k plnění PZ.

důvod	nudný život za mřížemi	dobré hodnocení pro PP	vědomosti dobré po propuštění z VT	plnění PZ mne nezajímá	podobné aktivity mám i v civilu	nevím	jiné
odsouzení	10	19	8	6	7	3	7

Graf č. 5 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.

Graficky znázorněné odpovědi na otázku nám prozrazují, že největší motivací pro plnění programu zacházení odpovídajícími odsouzenými je dobré hodnocení pro případné podmíněné propuštění z VTOS. Tuto variantu zvolilo 19 odsouzených, což je 31,66 %. Následuje možnost „nudný život za mřížemi“, tu zvolilo 10 odpovídajících, tedy 16,66 %. „Získané vědomosti a dovednosti mi mohou být prospěšné po propuštění z VTOS“ odpověď zaškrtno 8 odpovídajících, v procentech 13,33. Odpověď „těmto aktivitám jsem se věnoval i před nástupem do VT“ a odpověď „jiné“ shodně označilo 7 respondentů (11,6 %). Celkem málo, tedy 6 (10 %) odsouzených nezajímá plnění programu zacházení. Variantu „nevím“ označili 3 odsouzení (5 %).

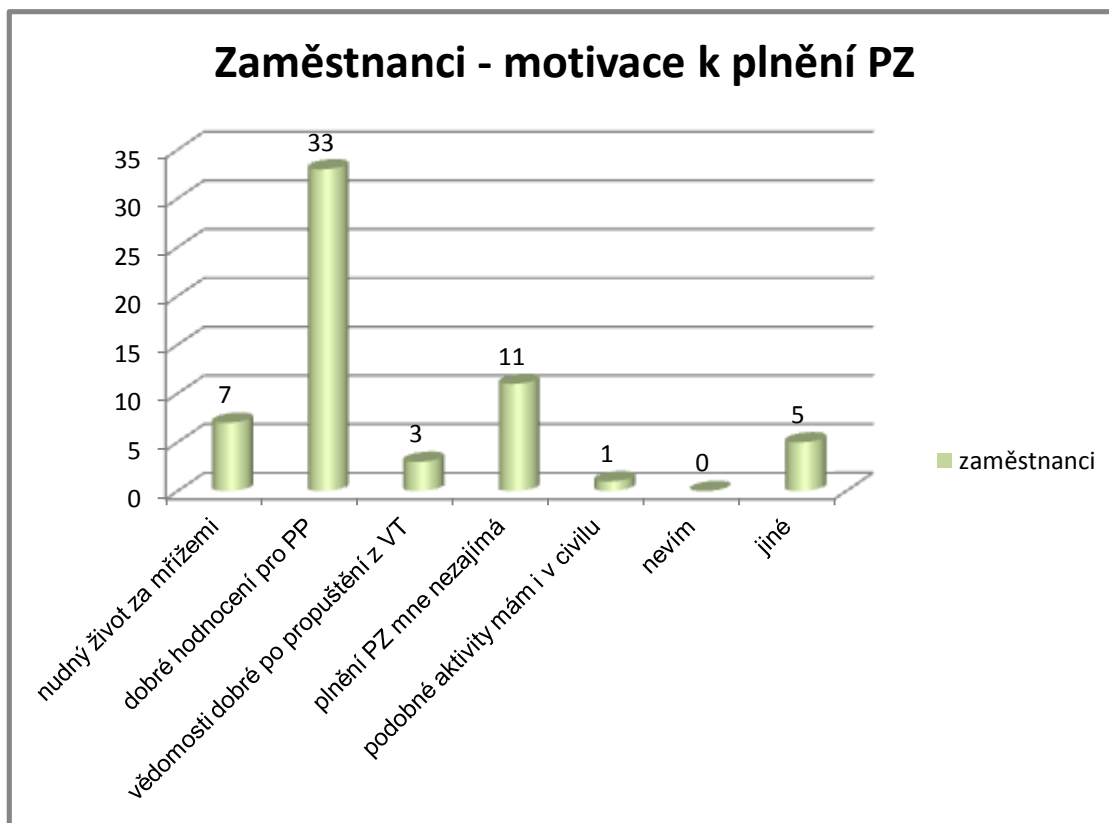
Otázka č. 3 - zaměstnanci

Stejnou otázku jsem vložila i do dotazníku pro zaměstnance a zajímal mě jejich názor na to, co vlastně motivuje odsouzené k plnění stanoveného programu zacházení, který je odsouzený povinen plnit po celou dobu výkonu trestu odnětí svobody.

Tabulka č. 7 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.

důvod	nudný život za mřížemi	dobré hodnocení pro PP	vědomosti dobré po propuštění z VT	plnění PZ mne nezajímá	podobné aktivity mám i v civilu	nevím	jiné
zaměstnanci	7	33	3	11	1	0	5

Graf č. 6 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.

I zaměstnancům byla položena stejná otázka, jestli mají ponětí o motivaci svěřených odsouzených k plnění stanoveného programu zacházení. Většina zaměstnanců, stejně jako vězni (vzácná shoda) si myslí, že největší motivací pro

odsouzené je dobré hodnocení pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Odpověď „dobré hodnocení pro PP“ zvolilo celkem 33 respondentů, tj. 55 %.

Další větší skupinou byli ti, co označili odpověď „plnění PZ je nezajímá“, těch bylo 11 a tvořili celkem 18,33%, z celkové skupiny. Potom následovala odpověď „vyplnění nudného času za mřížemi“, tu zvolilo 7 dotazovaných, což je 11,66 %. Potom následovala odpověď „jiné“, 5 tázaných (8,33 %). Ostatní odpovědi získaly jen velmi málo příznivců.

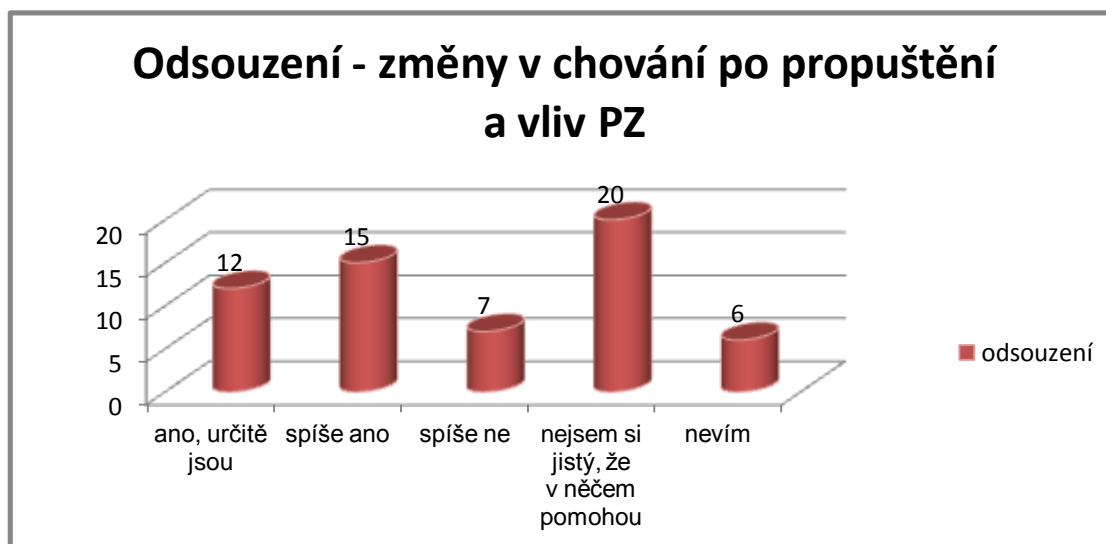
Otázka č. 4 - odsouzení

Následující otázkou jsem ověřovala, zda vězněné osoby považují programy zacházení ve věznici za příležitost pro změnu chování po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Tabulka č. 8 - Odsouzení - změny v chování po propuštění a vliv PZ.

důvod	ano, určitě jsou	spíše ano	spíše ne	nejsem si jistý, že v něčem pomohou	nevím
odsouzení	12	15	7	20	6

Graf č. 7 - Odsouzení - změny v chování po propuštění a vliv PZ.

Otázka kterou prezentuje graf, je jednou ze stěžejních otázek této diplomové práce. Z grafu je zřejmé, že nejvíce se vězni přikláněli k možnosti „ nejsem si jistý, že v něčem pomohou“, tuto variantu označilo celkem 20 odsouzených, tj. 33,33 %

z celkového počtu 60 tázaných. Tolik procent vězňů si myslí že, aktivity ve stanovených programech zacházení nepřispívají ke změnám jejich chování po propuštění do majoritní společnosti.

Jako další se umístila odpověď „spíše ano“, tu označilo 15 odsouzených, což je 25 %, odpověď „ano, určitě jsou“ vyznačilo celkem 12 odsouzených, kteří tvoří 20 %. Dále následuje odpověď „spíše ne“, kde byla vyznačena 7 respondenty (11,66 %) a odpověď „nevím“ se 6 hlasy (10 %).

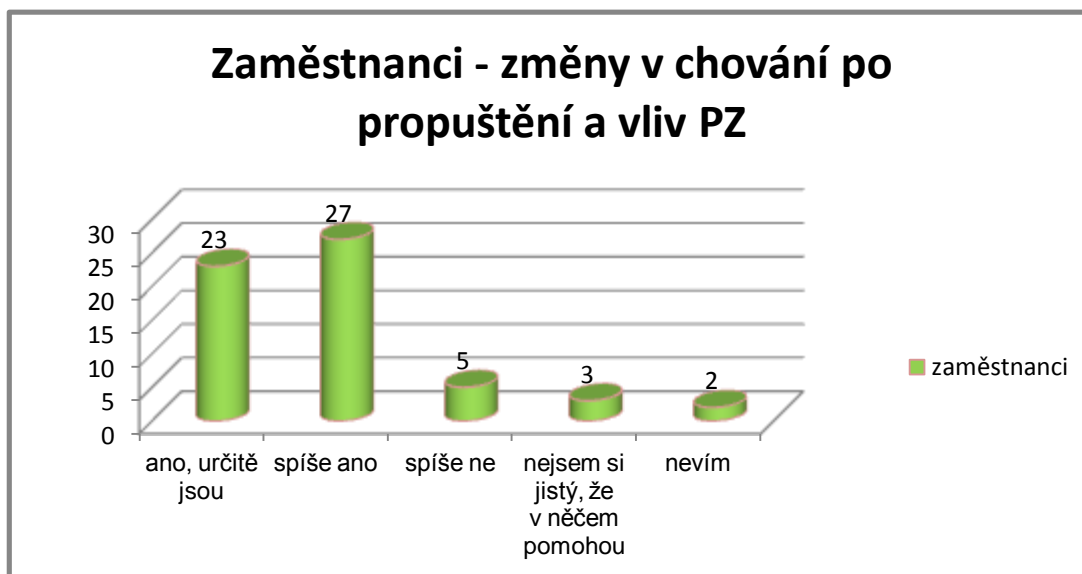
Otázka č. 4 - zaměstnanci

Opětně stejně položená otázka odborným zaměstnancům věznic.

Tabulka č. 9 – Zaměstnanci - změny v chování po propuštění a vliv PZ.

důvod	ano, určitě jsou	spíše ano	spíše ne	nejsem si jistý, že v něčem pomohou	nevím
zaměstnanci	23	27	5	3	2

Graf č. 8 – Zaměstnanci - změny v chování po propuštění a vliv PZ.

Stejná otázka, odlišné odpovědi, tak by se dal charakterizovat graf, který nám zobrazuje názory zaměstnanců na to, jestli mají aktivity, potažmo celý program zacházení nějaký vliv na změny v chování odsouzených po přechodu do společnosti.

Celkem jednoznačně, se zaměstnanci přiklonili k odpovědím „ano, určitě jsou“ a „spíše ano“. Jednu z možností „ano, určitě jsou“ ve svých dotaznících vyznačilo celkem 23 odpovídajících, což je 38,33 %. Možnost odpovědi „spíše ano“ stanovilo 27 dotazovaných, tedy 45 % z celé skupiny tázaných.

Poté již následuje skupina otázek, které získaly velmi málo příznivců. Možnost odpovědi „spíše ne“ vyznačilo pět dotazovaných (8,33 %), možnost odpovědi „nejsem si jistý, že v něčem pomohou“ uvedli pouze 3 zaměstnanci (5 %) a poslední možnost „nevím“ využili pouze dva (3,33 %).

Je evidentní, že v této otázce se názory obou dotazovaných skupin, tedy obou vzorků, rapidně lišily. Tázaní vězni nevěří, že by stanovené programy byly účinné, a že by mohly přispět ke změně v chování po propuštění. Zaměstnanci věznic naopak skoro jednohlasně věří v efektivitu programů zacházení a věří, že program přispěje k tomu, že dojde u odsouzených ke změně v chování.

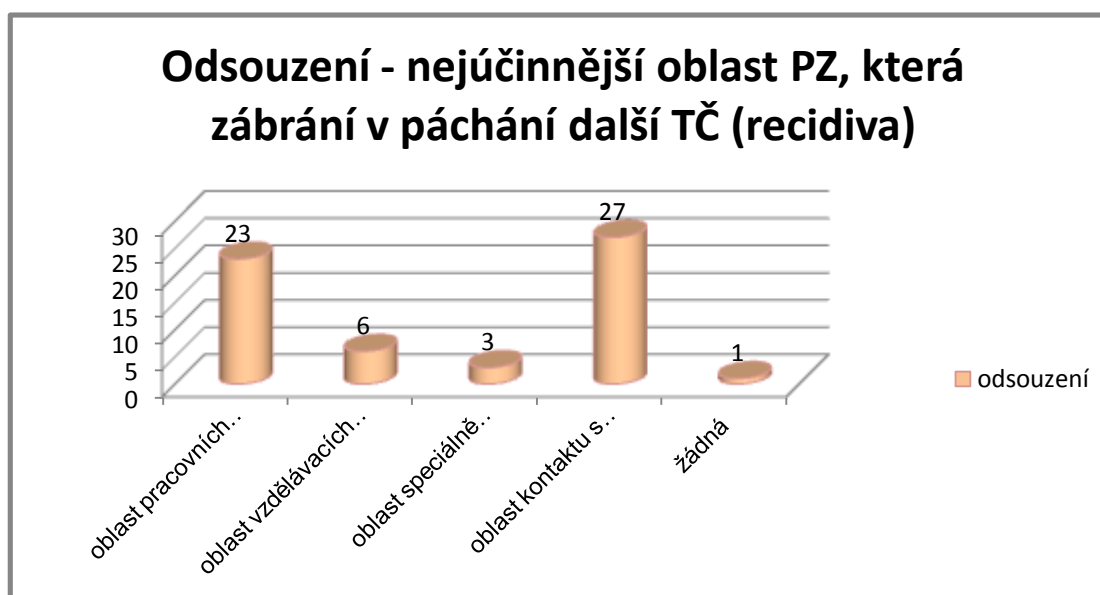
Otázka č. 5 - odsouzení

Položenou otázku jsem chtěla zjistit, která z oblastí stanovených programů zacházení může odsouzeným, dle jejich názoru, nejvíce pomoci v tom, aby po propuštění již nepáchali další trestnou činnost. Odsouzení měli možnost vybírat si ze všech nabízených oblastí programů zacházení.

Tabulka č. 10 - Odsouzení – nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.

důvod	oblast pracovních aktivit	oblast vzdělávacích aktivit	oblast speciálně výchovných aktivit	oblast kontaktu s rodinou	žádná
odsouzení	23	6	3	27	1

Graf č. 9 - Odsouzení – nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.

Z přehledného grafu je evidentní, že odsouzení preferují „oblast kontaktu s rodinou“, z jejich pohledu je to celkem logická úvaha. Vazba na rodinu je velmi silnou motivací pro odsouzené. Tuto oblast zvolilo dohromady 27 tázaných, ze skupiny odsouzených. V přepočtu na procenta je to 45 %, což je hodně.

Další velkou skupinou jsou ti odsouzení, kteří zvolili oblast „pracovních aktivit“, tuto variantu zvolilo celkem 23 dotazovaných, což je vcelku 38,33 %. Pracovní oblast je pro odsouzené velkou motivací, mohou přijít na jiné myšlenky, mnohdy dojíždí

do práce mimo věznici, takže se setkají s jinými lidmi, mohou si za kapesné nakoupit v kantýně a hlavně jim lépe utíká čas strávený za mřížemi.

Další oblasti programů zacházení získali málo hlasů, „oblast vzdělávacích aktivit“ zvolilo 6 odsouzených (10 %), oblast „speciálně výchovných aktivit“ určili pouze 3 dotazovaní (5 %) a konečně variantu „žádná“ volil pouze 1 odsouzený (1,66 %).

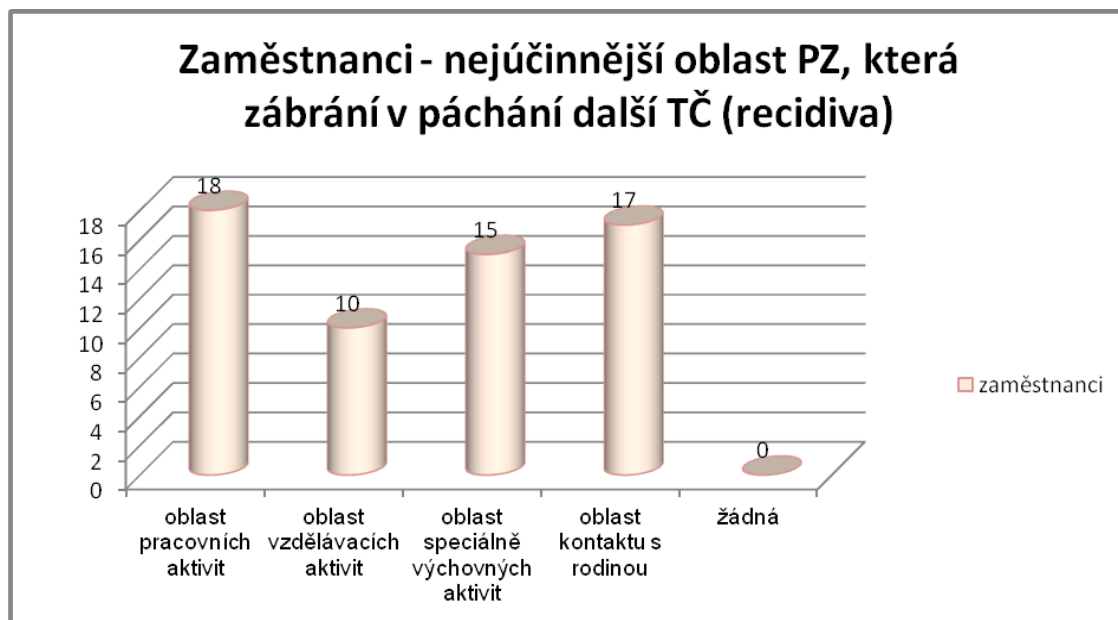
Otázka č. 5 - zaměstnanci

Stejně jako odsouzeným, byla položena otázka i zaměstnancům věznic. *Která z oblastí programu zacházení může být pro odsouzené nejúčinnější, aby se po propuštění vyvarovali páčání další trestné činnosti.*

Tabulka č. 11 - Zaměstnanci - nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.

důvod	oblast pracovních aktivit	oblast vzdělávacích aktivit	oblast speciálně výchovných aktivit	oblast kontaktu s rodinou	žádná
zaměstnanci	18	10	15	17	0

Graf č. 10 - Zaměstnanci - nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.

Na rozdíl od odsouzených jsou odpovědi zaměstnanců velmi vyrovnané, je zřejmé, že nezavrhují žádnou oblast stanovených programů zacházení a každý si vybere tu svou „parketu“.

Nejvíce byla označována „oblast pracovních aktivit“, tu zvolilo 18 zaměstnanců, což je 30 % ze všech. Je pravdou, že práce byla vždy ve výkonu trestu tím hlavní nástrojem resocializace a tak to je i teď. Jde o to udržet dochované pracovní návyky, které si vězeň s sebou přinese nebo získat pracovní návyky pro ty, kteří ještě nikdy v normálním životě nepracovali.

Stejně je tomu u další volené oblasti a tou je „oblast kontaktu s rodinou“, je vidět že i zaměstnanci věznice preferují kontakt s nejbližšími jako velmi účinný nástroj resocializace. Oblast zvolilo ve svých odpovědích dohromady 17 tázaných, což představuje 28,33 %.

Zaměstnanci své hlasy rozprostřeli celkem rovnoměrně, proto i třetí oblast „oblast speciálně výchovných aktivit“ byla označena celkem v 15 případech, což je 25 %. Speciálně výchovné aktivity, ale nejsou moc oblíbeny u vězňů, což je vidět v předešlém grafu.

I poslední „oblast vzdělávacích aktivit“, získala celkem dost přívrženců, protože ji volilo 10 tázaných, což prezentuje 16,66 %. Nikdo z dotazovaných ze vzorku zaměstnanců nezvolil možnost „žádná“.

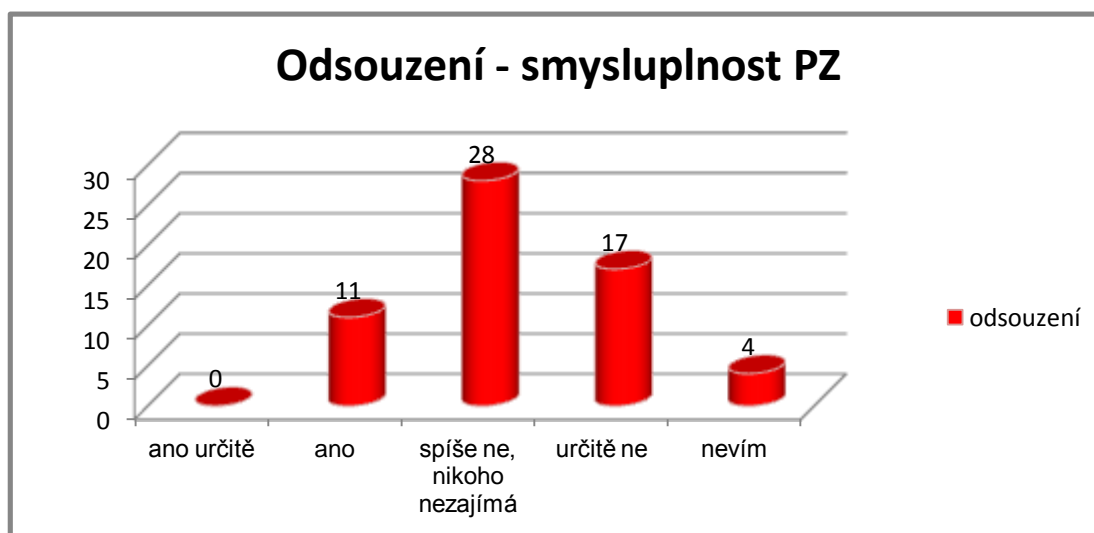
Otázka č. 6 - odsouzení

Smyslem otázky č. 6 bylo zjistit, jestli se stanovené programy zacházení, zdají vězňům smysluplné.

Tabulka č. 12 - Odsouzení - smysluplnost programů zacházení.

smysluplnost PZ	ano určitě	ano	spíše ne, nikoho nezajímá	určitě ne	nevím
odsouzení	0	11	28	17	4

Graf č. 11 - Odsouzení - smysluplnost programů zacházení.

Dalo se očekávat, že smysluplnost stanovených programů zacházení budou vězni do jisté míry negovat, ale výsledek je přesto překvapením. Velká skupiny respondentů tedy celkem 28 zvolilo odpověď „spíše ne, nikoho to nezajímá“, vyjádřeno v procentech je to 46,66%, což je opravdu hodně.

Druhou velkou skupinou jsou ti vězni, kteří zvolili možnost „určitě ne“, těch bylo celkem 17, což představuje 28,33 %, jen 11 vězňů je přesvědčeno, že stanovené programy zacházení jsou smysluplné a zvolil možnost „ano“, ti představují 18,33 %. Nakonec 4 vězni určili možnost „nevím“, ti tvoří 6,66 %.

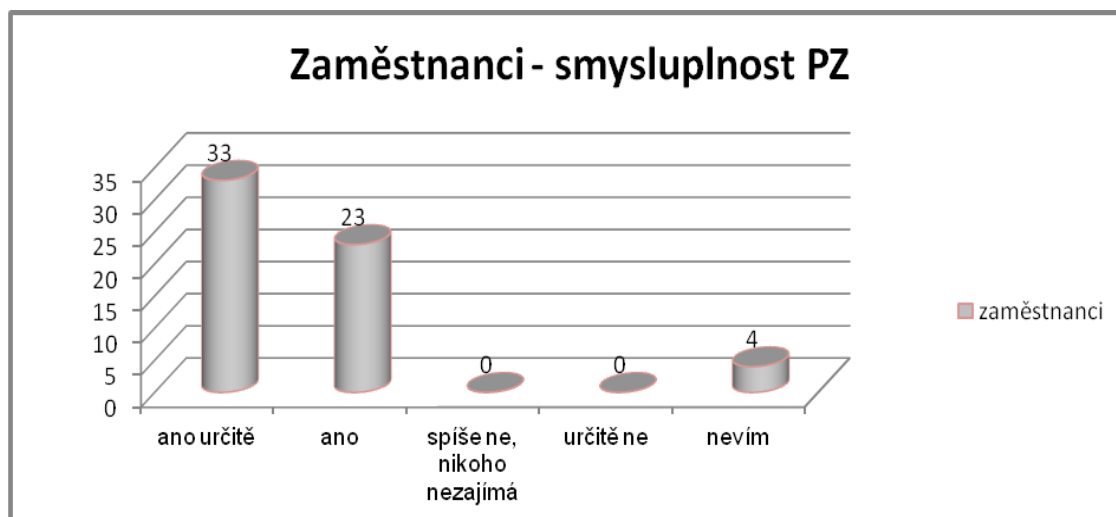
Otázka č. 6 - zaměstnanci

I pro zaměstnance byla připravena otázka o smysluplnosti stanovených programů zacházení. Je to vlastně pro ně stěžejní náplní práce a všichni dotazovaní se na tvorbě programů zacházení nějakým způsobem podílejí.

Tabulka č. 13 - Zaměstnanci - smysluplnost programů zacházení.

smysluplnost PZ	ano určitě	ano	spíše ne, nikoho nezajímá	určitě ne	nevím
zaměstnanci	33	23	0	0	4

Graf č. 12 - Zaměstnanci - smysluplnost programů zacházení.

I v této otázce je velká neshoda mezi jednotlivými vzorky. Vězni smysluplnost programů zacházení odmítají, ale za to zaměstnanci ve smysluplnost programů věří, což nám graficky prezentuje tento graf.

Zaměstnanci se jednoznačně přiklánějí ke smysluplnosti programů. Odpověď „ano určitě“ určilo celkem 33 respondentů, což představuje 55 %. Odpověď „ano“ určilo celkem 23 tázaných, což je 38,33 %. Nejméně, tedy 4 zaměstnanci odpověděli „nevím“, ti představují 6,66 %. Ostatní dvě možnosti, tedy „spíše ne, nikoho nezajímá“ a „určitě ne“ nikdo ze zaměstnanců neoznačil.

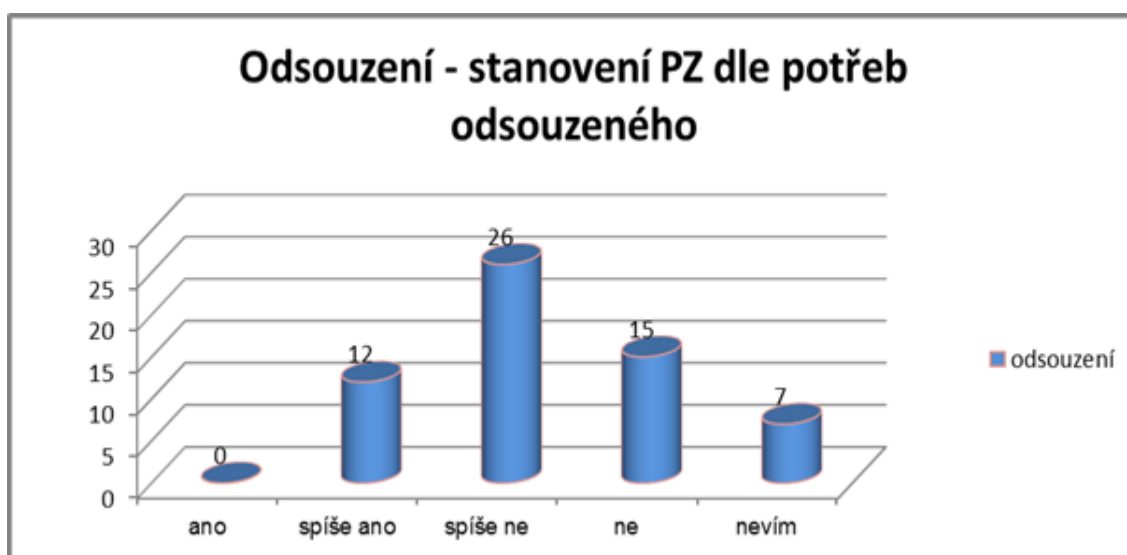
Otázka č. 7 - odsouzení

Otázka měla za úkol zjistit, zda jsou programy zacházení, podle vězňů, stavěny dle jejich potřeb.

Tabulka č. 14 - Odsouzení - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.

s stanovený PZ dle potřeb odsouzeného	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
odsouzení	0	12	26	15	7

Graf č. 13 - Odsouzení - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.

Na otázku, zda se odsouzení myslí, že jim jsou stanovovány programy zacházení na míru, si vybrala velká skupina možnost „spíše ne“, tato skupina představovala celkem 26 odsouzených, což je 43,33 %. Další velkou skupinou byli ti, kteří označili možnost „ne“, těch bylo 15, což je 25 %, ze všech dotazovaných odsouzených.

Celkem 12 odsouzených označilo možnost „spíše ano“, ti tvoří 20 %, tak málo vězňů věří tomu, že jim jsou stanovovány programy zacházení dle potřeb odsouzeného. Dalších sedm odsouzených zvolilo možnost „nevím“, těch je 11,66 %. Možnost „ano“ nevyužil ani jeden tazatel ze vzorku vězňů.

Otázka č. 7 - zaměstnanci

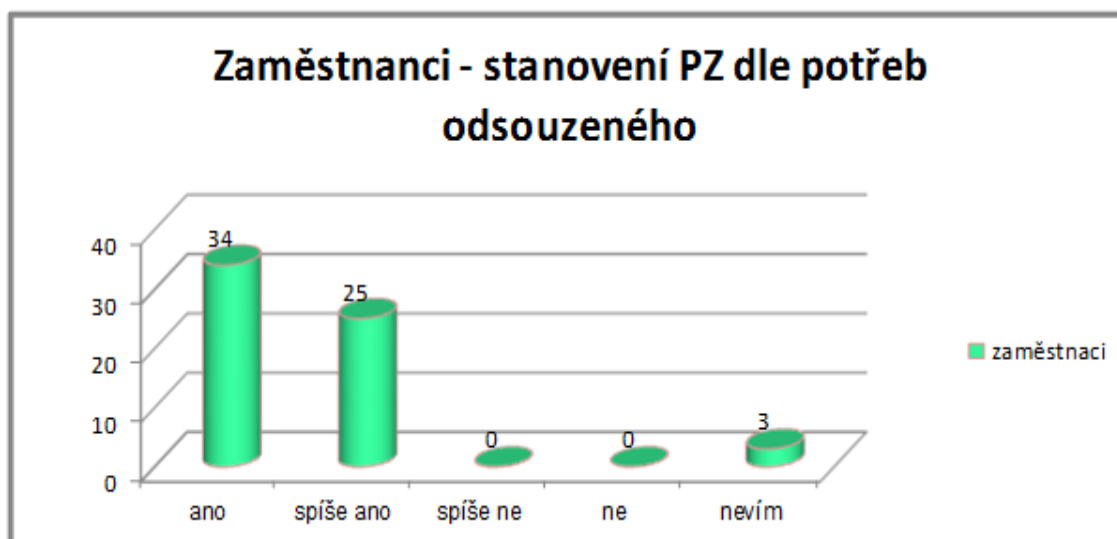
Stejná otázka jako odsouzeným byla položena zaměstnancům věznic, tedy - *Myslíte si, že nabízené aktivity PZ jsou vybírány a nabízeny odsouzeným na základě jejich potřeb.*

Opětně na otázku odpovídají odborní zaměstnanci věznic, kteří se na tvorbě a stanovování programů zacházení pro odsouzené aktivně podílejí, takže i dotazníkové výsledky by měly podle toho vypadat.

Tabulka č. 15 - Zaměstnanci - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.

stanovený PZ dle potřeb odsouzeného	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
zaměstnanci	34	25	0	0	3

Graf č. 14 - Zaměstnanci - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.

Dle prezentovaného grafu opětovně celkem jednoznačné výsledky. Odborní zaměstnanci znovu volili pouze kladné odpovědi. Možnost odpovědi „ano“ vyznačilo 34 zaměstnanců, což je velká skupina tvoří 56, 66 % z celkového počtu dotazovaných v této skupině.

Druhá velká skupina, čítající celkem 25 dotazovaných zvolila možnost „spíše ano“, tedy že jsou programy zacházení stanovovány dle potřeb odsouzeného. Tato skupina tvoří 41, 66 % z dotazovaného vzorku. Pouze Tři zaměstnanci určili možnost

„nevím“, to tvoří jen 5 %. Možnosti odpovědí „ne“ nebo „spíše ne“ nevyužil ani jeden z odborných zaměstnanců.

Otázka č. 8 - odsouzení

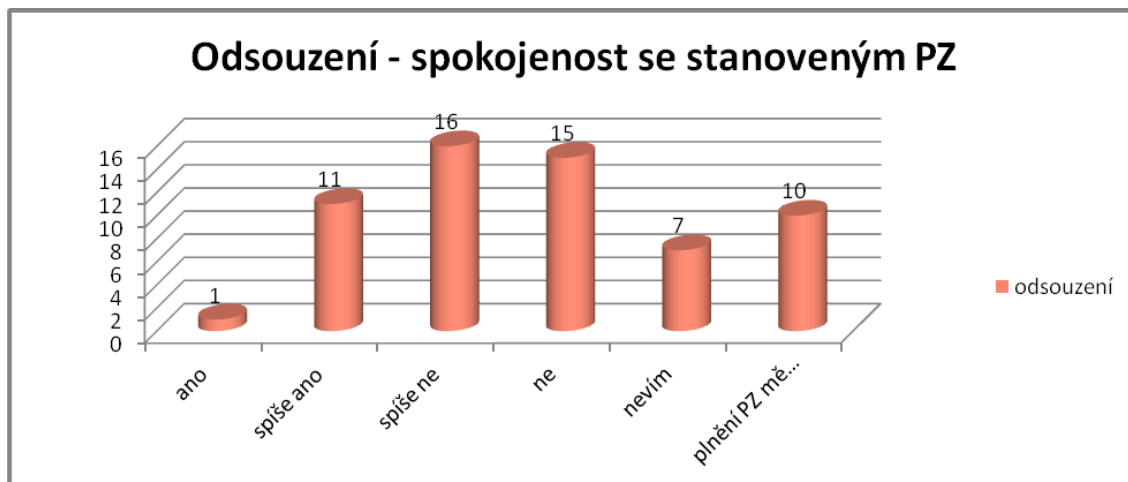
Uložením této otázky jsem chtěla zjistit míru spokojenosti vězňů s tím, jaký jim byl stanoven program zacházení. Myslím, že spokojenost se stanoveným PZ u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody je docela důležitá podmínka při zdárném průběhu trestu.

Spokojenost se stanoveným programem zacházení tedy úzce souvisí i s chováním a jednáním odsouzeného jak vůči spoluodsouzeným, tak vůči zaměstnancům věznice.

Tabulka č. 16 - Odsouzení - spokojenost se stanoveným PZ.

spokojenost s PZ	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím	plnění PZ mě nezajímá, aktivit se neúčastním
odsouzení	1	11	16	15	7	10

Graf č. 15 - Odsouzení - spokojenost se stanoveným PZ.

Grafická prezentace otázky opět docela dost prezentuje nespokojenost vězňů se stanoveným programem zacházení. Velká část, tedy 16 odsouzených zvolilo možnost „spíše ne“, tj. 26,66 %, ze všech dotazovaných. Další část vzorku, 15 odsouzených označilo možnost „ne“, nejsou spokojeni s programem zacházení, těch je 25 %.

Skupina 10 odsouzených zvolila možnost „plnění PZ mě nezajímá, aktivit se neúčastním“, to je celkem hodně, tvoří 16,66 %, sedm odsouzených, tedy 11,66 % odpovědělo, že neví. Část skupiny, 11 odsouzených zvolila možnost „spíše ano“ (18,33 %) a jeden tázaný zvolil odpověď „ano“.

Otázka č. 8 - zaměstnanci

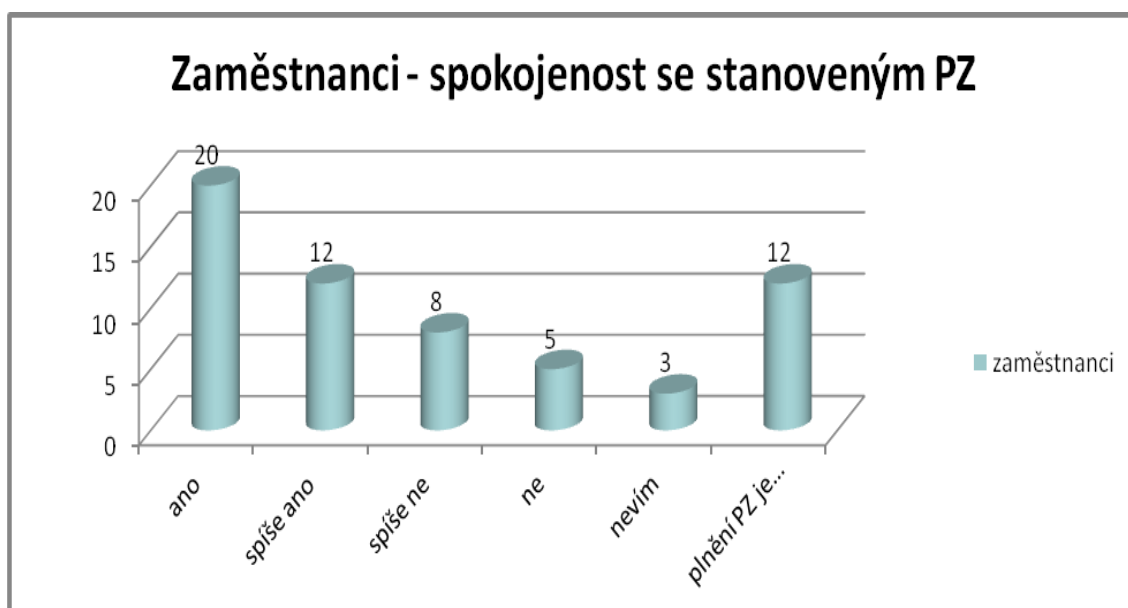
Položením této otázky - *Myslíte si, že jsou odsouzení spokojeni s PZ, který jim byl stanoven.* Chtěla jsem zjistit, jak zaměstnanci věznic vnímají nebo nevnímají spokojenost vězňů se stanoveným programem zacházení.

Chtěla jsem zjistit, jestli vůbec sledují nebo monitorují, jak vězni vnímají svůj program zacházení, jestli se tato spokojenost odráží a na jiných věcech nebo na jejich chování.

Tabulka č. 17 - Zaměstnanci - spokojenost se stanoveným PZ.

spokojenost s PZ	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím	plnění PZ je nezajímá, aktivit se neúčastní
zaměstnanci	20	12	8	5	3	12

Graf č. 16 - Zaměstnanci - spokojenost se stanoveným PZ.

Z grafu je patrné, že nejvíce odpovídajících zvolilo odpověď „ano“, tedy odpověď, že odsouzení jsou se svými programy zacházení spokojeni. Tuto variantu celkem 20 zaměstnanců, což je 33,33 % z celé skupiny. Další dvě velké skupiny byly po 12 respondentech. Byly to odpovědi „spíše ano“ a „plnění PZ je nezajímá, aktivit neúčastní“ tyto skupiny měly obě po 20 %.

Následovala odpověď „spíše ne“ tu označilo 8 odpovídajících, tedy 14,33 %, dále 5 odpovědí „ne“, což představuje 8,33 % a poslední byla odpověď „nevím“, kterou napsali 3 zaměstnanci tj. 5 %. Je zřejmé, že zaměstnanci vnímají spokojenost vězňů poněkud odlišněji.

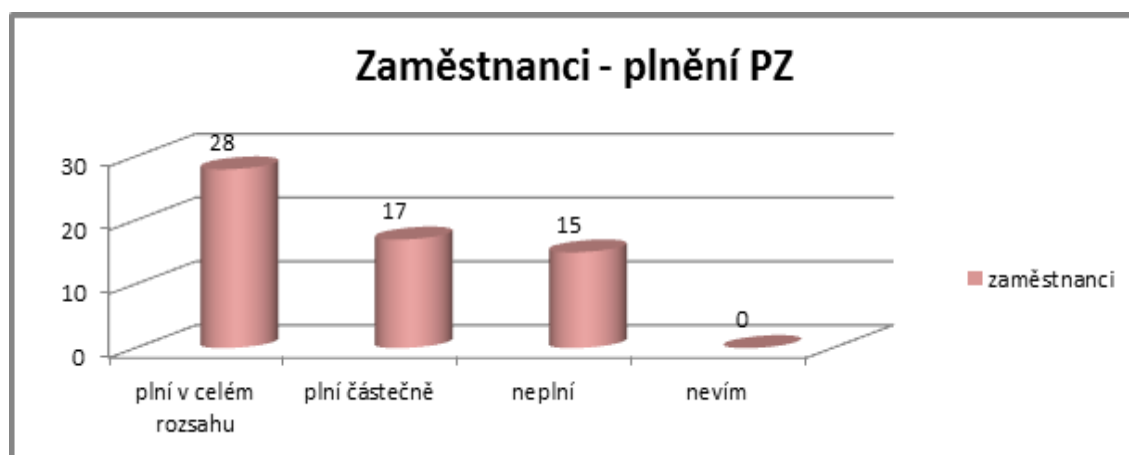
Otázka č. 9 – zaměstnanci

Zaměstnanci věznic v dotazníku měli obdobnou otázku, která se týkala plnění programu zacházení.

Tabulka č. 18 - Zaměstnanci - plnění PZ.

plnění PZ	plní v celém rozsahu	plní částečně	neplní	nevím
zaměstnanci	28	17	15	0

Graf č. 17 - Zaměstnanci - plnění PZ.

Z vyhodnocení otázky lze usuzovat, že velká většina, tedy 28 z nich si myslí, že odsouzení plní stanovený program zacházení, tj. 46,66 %. Skupina 17 zaměstnanců

má za to, že odsouzení plní program zacházení pouze částečně, ti tvoří 28,33 %. Poslední je 15 zaměstnanců, kteří zvolili možnost „neplní“, ti tvoří 25 %.

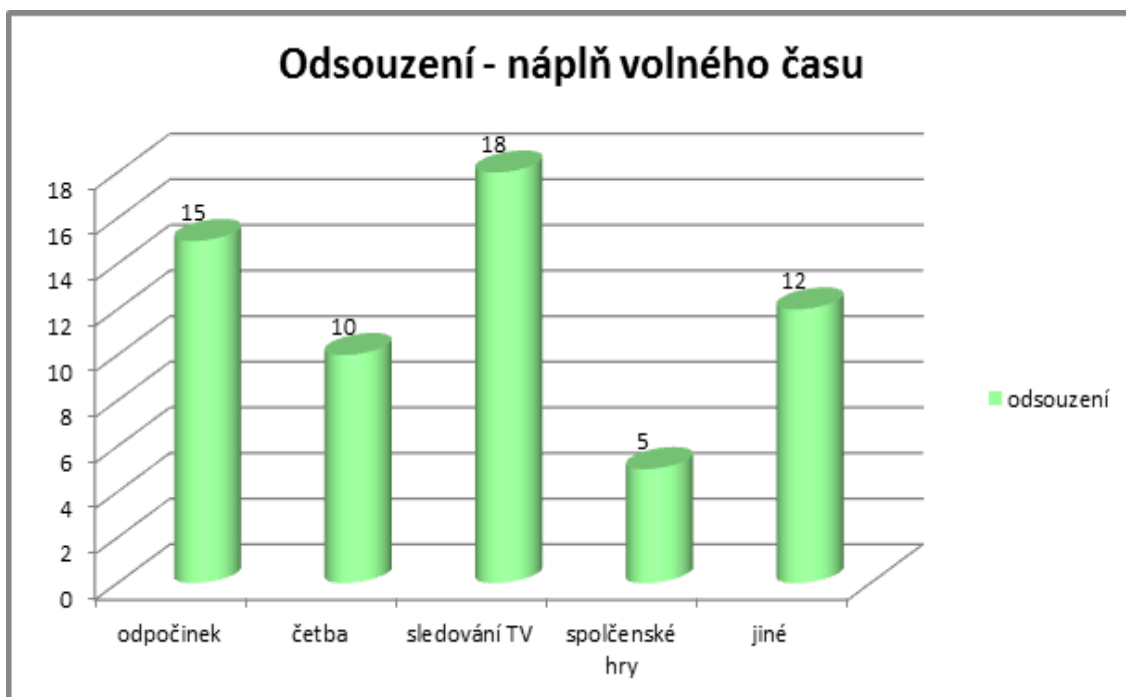
Otázka č. 10 - odsouzení

Poslední otázkou mne zajímalo, jak vlastně odsouzení tráví chvílky volna.

Tabulka č. 19 - Odsouzení - náplň volného času.

náplň volného času	odpočinek	četba	sledování TV	společenské hry	jiné
odsouzení	15	10	18	5	12

Graf č. 18 - Odsouzení - náplň volného času.

Ve volném čase odsouzení hojně sledují televizní pořady, proto „možnost sledování TV“ označilo celkem 18 dotazovaných, což je 30 %, celkového počtu respondentů. 15 odsouzených dává přednost odpočinku, zvolili možnost „odpočinek“, těch bylo 25 %. Z dotazovaných 10 zvolilo „četba“, takže ve volném čase se převážně věnují četbě, tj. 16,6 % odsouzených. Skupina 5 odsouzených zvolila možnost „společenské hry“, ti tvořili 8,33 %. Poslední soubor tvořili ti, kteří označili možnost „jiné“, těch bylo celkem 12 a tvořili celých 20 %.

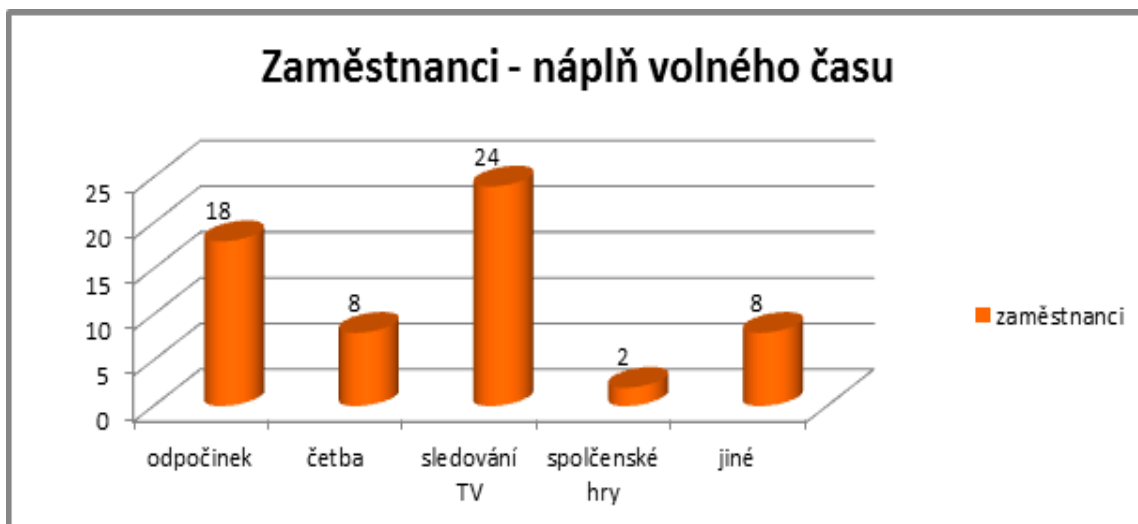
Otázka č. 10 - zaměstnanci

Položením otázky chci vědět, jestli mají zaměstnanci povědomí, jakým způsobem tráví čas jejich svěřenci.

Tabulka č. 20 - Zaměstnanci - náplň volného času.

náplň volného času	odpočinek	četba	sledování TV	společenské hry	jiné
zaměstnanci	18	8	24	2	8

Graf č. 19 - Zaměstnanci - náplň volného času.

Zaměstnanci mají za to, že ve volném čase odsouzení hojně sledují televizní pořady, proto „možnost sledování TV“ označilo celkem 24 zaměstnanců, což je 40 %, celkového počtu respondentů.

Skupina 18 zaměstnanců zvolila možnost „odpočinek“, těch bylo 30 %. Z dotazovaných 8 zvolilo možnost „četba“, tj. 13,3 % odsouzených. Skupina 2 zaměstnanců zvolila možnost „společenské hry“, ti tvořili 3,33 %. Poslední soubor tvořili ti, kteří označili možnost „jiné“, těch bylo celkem 8 a tvořili celých 13,33 %.

4.8 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

H1: Předpokládám, že největším motivačním činitelem plnění programu zacházení u odsouzených bude v 60% získání vědomostí a dovedností, které pro ně budou přínosné v civilním životě po propuštění z VTOS.

Hned v úvodu se tato hypotéza na základě zjištěných výsledků nepotvrdila. Za největší motivační faktor pro plnění programu zacházení je pro odsouzené dobré hodnocení pro případné podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a to v celých 31,66%. Získané vědomosti a dovednosti prostřednictvím PZ považuje za přínosné jen 8 odsouzených, což je pouhých 13,33%. Většina odborných zaměstnanců (55%), stejně jako vězni (vzácná shoda) si myslí, že největší motivací pro odsouzené je dobré hodnocení pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Hypotéza se nepotvrdila

H2: Předpokládám, že 40% odsouzených bude hodnotit nabídnuté a následně vybrané aktivity jako přínosné jejich potřebám.

Jen 12 odsouzených (20 %) je přesvědčeno, že jim byl PZ vytvořen na základě jejich skutečných potřeb. 68,33 % respondentů se domnívá, že jim „nebyl“ nebo „spíše nebyl“ sestaven na základě potřeb.

Má hypotéza se shodovala pouze s výsledky odborných zaměstnanců. Téměř většina zaměstnanců (98,32%) je přesvědčená, že nabídnuté aktivity PZ jsou navrhnuté, tak aby byly přínosné pro odsouzené.

Hypotéza se nepotvrdila

H3: Jsem přesvědčená, že 70% odsouzených, ocení pomoc odborných zaměstnanců, při jejich výběru aktivit programu zacházení.

Tato hypotéza se zcela potvrdila. Z 60 respondentů kladně odpovědělo celých 89,99% .Pouze 6 respondentů odpovědělo v záporu popř., že neví, zda jim zaměstnanci pomáhali při výběru aktivit v PZ.

Zaměstnanci Vězeňské služby volili pouze kladné odpovědi s tím, že vězňům s výběrem aktivit vždy pomáhají.

Hypotéza se potvrdila

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřena na rizikovou skupinu osob, které byli pro svou trestnou činnost na základě pravomocného rozhodnutí soudu odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody. Práce popisuje nejen samotný výkon trestu v českých věznicích, ale zabývá se i účelem trestu. Jedním z hlavních cílů je podporovat a působit na odsouzené tak, aby se upevňovaly jejich postoje a dovednosti, které jim pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem. Nejdůležitějším prostředkem resocializace odsouzených jsou programy zacházení. Práce se zabývá celou tvorbou programu zacházení až po jeho realizaci. Jednotlivé kapitoly této práce hlouběji přibližují celý proces. Velmi důležitou část tvoří diagnostika odsouzených, na které se podílejí erudovaní odborní pracovníci Vězeňské služby České republiky. Jejich pracovní náplň a používané metody jsou popsány v teoretické části. Samotná kapitola programu zacházení poskytuje informace o jeho cílech, tvorbě a obsahu. Ten zahrnuje pět oblastí, které jsou dopodrobna rozpracovány. Jedna z podkapitol programu zacházení popisuje hodnocení a jeho aktualizace.

Dále zde byl představen klasifikační a hodnotící nástroj SARPO, jehož současná podoba se věznicích v ČR používá teprve od roku 2012. Jeho úkolem je posuzovat pravděpodobné procento rizik recidivy v páchání trestné činnosti u odsouzených. Empirická část této práce má charakter výzkumu, který byl proveden ve Věznici Stráž pod Ralskem za pomoci nestandardizovaných anonymních dotazníků, dále tato část práce charakterizuje vybranou skupinu respondentů a seznamuje čtenáře s výsledky výzkumu, a vyhodnocením hypotéz. Cílem bylo zjistit, jaký názor mají odsouzení muži na program zacházení, který jim byl stanoven. V čem spatřují jeho přínos a co je motivuje k jeho plnění.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BIDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení.* 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenc, 2011. ISBN 978-80-7338-115-8.

BUCHTOVÁ, B. a kol. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-9006-8.

ČEPELÁK, J. *Kriminogenní význam selhání socializačního procesu a problematika penitenciární resocializace.* Praha: Horizont, 1979a. ISBN neuvedeno.

ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci.)* Praha: Policejní akademie ČR, Katedra psychologie, 2005. ISBN 80-7251-207-2.

ČERNÍKOVÁ, V. a kolektiv. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity.* Příbram: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

FISCHER, S. *Etopedie v penitenciární praxi.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-7044-722-9.

HÁLA, J. , *Úvod do teorie a praxe vězeňství.* 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN neuvedeno.

KOCANDA, M., *Výkon trestu odsouzených matek s dětmi v České republice.* [Rigorózní práce]. Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, 2007. ISBN neuvedeno.

KOHOUTEK, R., ŠTĚPANÍK, J. *Psychologie práce a řízení.* Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2000. ISBN 80-214-1552-5.

MATOULEK, J. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges Praktik, 2011. ISBN 978-80-87212-89-9 (brož.).

NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. *Psychologie v právu*. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN neuvedeno.

OLEJNÍČEK, A. *Penologie a penitenciární pedagogika, úvod do studia předmětu*. Brno: Institut mezioborových studií, 2004. ISBN neuvedeno.

PAUKERTOVÁ J., SOCHŮREK, J. *Penitenciární psychologie*. Stráž pod Ralskem: IVVS, 2002. ISBN neuvedeno.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ J.: *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

SOCHŮREK J. *Kapitoly z penologie. I. díl, Úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-287-6.

SOCHŮREK J. *Kapitoly z penologie. Úvod do teorie trestu a trestání. 1. Díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-203-6.

SOCHŮREK J. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita Liberec, 2008. ISBN 978-80-7372-287-6.

ŠPIČÁK, J. *Prostředí z pohledu sociální pedagogiky*. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1993. ISBN 80-7068-227-7.

VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, s.r.o, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Seznam použitých cizích zdrojů

KOPP, P. a kol. *Penitenciárna psychológia*. Bratislava: Akadémia PZ, 2004. ISBN 80-8054-326-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

<http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/programy-zachazeni-5752> [online] [26.2.2015]

MOTEJL, O. et. al. Zaměstnávání vězňených osob. In.: ZADRŽILOVÁ, P. *Vězeňství: Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-606-6
Dostupné z http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Vezenstvi.pdf [online] [21.2.2015]

Legislativní dokumenty

Zákon 169/1999 Sb., *o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů*

Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., *kteou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody*.

Seznam časopisů

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *České vězeňství*. Praha: Vazební věznice Praha Pankrác, 2011, č. 2. ISSN 1213-9297

Seznam interních zdrojů

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Manuál SARPO*. Praha: Vězeňská služba ČR, 2015. (interní materiál)

POUŽITÉ ZKRATKY

ČR	-	Česká republika
GŘ VS	-	Generální ředitel Vězeňské služby
KO	-	Kázeňská odměna
KT	-	Kázeňský trest
LZPS	-	Listina základních práv a svobod
Ods.	-	Odsouzený
PSVD	-	Prostupná skupina vnitřní diference
PZ	-	Program zacházení
ŘVTOS	-	Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
SARPO	-	Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených
TČ	-	Trestný čin
Tr.z.	-	z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
VS	-	Vězeňská služba
VT	-	Výkon trestu
VTOS	-	Výkon trestu odnětí svobody
ZSVVM	-	z. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
ZVTOS	-	z. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka č. 1.....	51
Tabulka č. 2 – Odsouzení – důvody výběru aktivit PZ.....	59
Tabulka č. 3 – Zaměstnanci – důvody výběru aktivit PZ.....	60
Tabulka č. 4 – Odsouzení – pomoc zaměstnanců s výběrem aktivit PZ.	61
Tabulka č. 5 – Zaměstnanci – pomoc s výběrem aktivit PZ.....	62
Tabulka č. 6 – Odsouzení – motivace k plnění PZ.	63
Tabulka č. 7 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.	64
Tabulka č. 8 - Odsouzení - změny v chování po propuštění a vliv PZ.	65
Tabulka č. 9 – Zaměstnanci - změny v chování po propuštění a vliv PZ.....	66
Tabulka č. 10 - Odsouzení – nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.	68
Tabulka č. 11 - Zaměstnanci - nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.	69
Tabulka č. 12 - Odsouzení - smysluplnost programů zacházení.	71
Tabulka č. 13 - Zaměstnanci - smysluplnost programů zacházení.	72
Tabulka č. 14 - Odsouzení - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.	73
Tabulka č. 15 - Zaměstnanci - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.	74
Tabulka č. 16 - Odsouzení - spokojenost se stanoveným PZ.	75
Tabulka č. 17 - Zaměstnanci - spokojenost se stanoveným PZ.	76

Tabulka č. 18 - Zaměstnanci - plnění PZ.....	77
Tabulka č. 19 - Odsouzení - náplň volného času.....	78
Tabulka č. 20 - Zaměstnanci - náplň volného času.....	79

Seznam grafů

Graf č. 1 – Odsouzení – důvody výběru aktivit PZ.....	59
Graf č. 2– Zaměstnanci – důvody výběru aktivit PZ	60
Graf č. 3 – Odsouzení – pomoc zaměstnanců s výběrem aktivit PZ.....	61
Graf č. 4 – Zaměstnanci – pomoc s výběrem aktivit PZ.	62
Graf č. 5 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.....	63
Graf č. 6 – Zaměstnanci – motivace k plnění PZ.....	64
Graf č. 7 - Odsouzení - změny v chování po propuštění a vliv PZ.....	65
Graf č. 8 – Zaměstnanci - změny v chování po propuštění a vliv PZ.	66
Graf č. 9 - Odsouzení – nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.	68
Graf č. 10 - Zaměstnanci -nejúčinnější oblast PZ, která zabrání v páčání další trestné činnosti.	69
Graf č. 11 - Odsouzení - smysluplnost programů zacházení.	71
Graf č. 12 - Zaměstnanci - smysluplnost programů zacházení.	72
Graf č. 13 - Odsouzení - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.....	73
Graf č. 14 - Zaměstnanci - stanovený PZ dle potřeb odsouzeného.....	74

Graf č. 15 - Odsouzení - spokojenost se stanoveným PZ.....	75
Graf č. 16 - Zaměstnanci - spokojenost se stanoveným PZ.....	76
Graf č. 17 - Zaměstnanci - plnění PZ.	77
Graf č. 18 - Odsouzení - náplň volného času.....	78
Graf č. 19 - Zaměstnanci - náplň volného času.	79

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A ..... **I**

PŘÍLOHA B ..... **IV**

Příloha A

Dotazník pro zaměstnance Vězeňské služby

1) Jaké důvody vedou odsouzené při výběru jednotlivých aktivit v rámci programu

zacházení:

- a) podle jejich zájmů z civilního života
- b) podle osobnosti vedoucího aktivity
- c) podle doporučení specialistů OVT
- d) nevím
- e) jiné

2) Pomáháte vy jako zaměstnanec odsouzeným s výběrem aktivit Programu

zacházení:

- a) ano vždy
- b) ano
- c) někdy ano
- d) spíše ne
- e) nikdy
- f) nevím

3) Co vede nebo motivuje odsouzené k plnění stanoveného PZ:

- a) vyplnění nudného života za mřížemi
- b) chtějí získat dobrého hodnocení z VTOS z důvodu podmíněného propuštění
- c) získané vědomosti a dovednosti jsou prospěšné po propuštění z VTOS
- d) plnění PZ je nezajímá, aktivit se neúčastní
- e) těmto aktivitám se věnoval i před nástupem do VTOS
- f) nevím
- g) jiné

4) Považujete Programy zacházení ve věznici za příležitost pro změnu chování odsouzených po propuštění z VTOS:

- a) ano určitě, jsou
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) nejsem si jistý, že v něčem pomohou
- e) nevím

5) Která z oblastí Programu zacházení může být pro odsouzené nejúčinnější, aby se po propuštění vyvarovali páčání další trestné činnosti:

- a) oblast pracovních aktivit
- b) oblast vzdělávacích aktivit
- c) oblast speciálně výchovných aktivit
- d) oblast zájmových aktivit
- e) oblast kontaktu s rodinou
- f) žádná

6) Myslíte si, že nabízené Programy zacházení ve věznici jsou smysluplné:

- a) ano určitě
- b) ano
- c) spíše ne, nikoho to nezajímá
- d) určitě ne
- e) nevím

7) Myslíte si, že nabízené aktivity PZ jsou vybírány a nabízeny odsouzeným na základě jejich potřeb:

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

8) Myslíte si, že jsou odsouzení spokojeni s PZ, který jim byl stanoven:

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím
- f) plnění PZ je nezajímá, aktivit se neúčastní

9) Jak si myslíte, že odsouzení plní PZ:

- a) plní v celém rozsahu
- b) plní částečně
- c) neplní
- d) nevím

10) Jak si myslíte, odsouzení tráví volný čas mimo PZ:

- a) odpočinkem
- b) čtením
- c) sledováním TV
- d) hraním společenských her
- e) jinak

Příloha B

Dotazník pro odsouzené

1) Jaké důvody Vás vedou při výběru jednotlivých aktivit v rámci programu zacházení:

- a) podle jejich zájmů z civilního života
- b) podle osobnosti vedoucího aktivity
- c) podle doporučení specialistů OVT
- d) nevím
- e) jiné

2) Pomáhal Vám někdo ze zaměstnanců VS s výběrem aktivit programu zacházení:

- a) ano vždy
- b) ano
- c) někdy ano
- d) spíše ne
- e) nikdy
- f) nevím

3) Co Vás vede nebo motivuje k plnění stanoveného PZ:

- a) vyplnění nudného života za mřížemi
- b) získání dobrého hodnocení z VTOS z důvodu podmíněného propuštění
- c) získané vědomosti a dovednosti mi mohou být prospěšné po propuštění z VTOS
- d) plnění PZ mě nezajímá, aktivit se neúčastním
- e) této aktivitě jsem se věnoval i před nástupem do VT
- f) nevím
- g) jiné

4) Považujete Programy zacházení ve věznici za příležitost pro změnu Vašeho chování odsouzených po propuštění z VTOS:

- a) ano určitě, jsou
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) nejsem si jistý, že v něčem pomohou
- e) nevím

5) Která z oblastí Programu zacházení může být pro Vás nejúčinnější, abyste se po propuštění vyvaroval páčání další trestné činnosti:

- a) oblast pracovních aktivit
- b) oblast vzdělávacích aktivit
- c) oblast speciálně výchovných aktivit
- d) oblast zájmových aktivit
- e) oblast kontaktu s rodinou
- f) žádná

6) Myslíte si, že nabízené Programy zacházení ve věznici jsou smysluplné:

- a) ano určitě
- b) ano
- c) spíše ne, nikoho to nezajímá
- d) určitě ne
- e) nevím

7) Myslíte si, že Vám byly aktivity PZ vybrány a nabídnuty na základě Vašich potřeb:

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

8) Jste spokojen s PZ, který Vám byl stanoven:

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím
- f) plnění PZ mě nezajímá, aktivit se neúčastním

9) Jak si myslíte, že plníte svůj PZ:

- a) plním v celém rozsahu
- b) plním částečně
- c) neplním
- d) nevím

10) Jak trávíte volný čas mimo PZ:

- a) odpočinkem
- b) čtením
- c) sledováním TV
- d) hraním společenských her
- e) jinak

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Pincová, Mgr.

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Pedagogická, sociální a psychologická diagnostika odsouzených ve výkonu trestu a plnění navazujícího programu zacházení odsouzeným

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 90

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 2

Počet časopisů: 1

Počet legislativních zdrojů: 4

Počet interních zdrojů: 1

Vedoucí práce: PhDr. Hana Drholcová